

Een evaluatie van de Fokselectie Keuring van de LHCN

Rapport ter voorbereiding op een brede inhoudelijke discussie

Datum: 28 april 2004

Auteur:
Bert-Jan van Beijnum

Met verwerkte commentaren van:
Siets Christan
Guus Schokker

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING AND MOTIVATIE	3
1.1	ALGEMEEN	3
1.2	DEBAT OVER FOK SELECTIE	3
1.3	ORGANISATIE VAN DIT RAPPORT	4
2	FOK SELECTIE: DOEL EN UITVOERING.....	5
2.1	STATUTAIRE DOELSTELLING	5
2.2	RASSTANDAARD	5
2.3	SELECTIE VAN FOKDIEREN GEOPERATIONALISEERD	6
2.4	DOELSTELLING VAN ONDERZOEK/KEURINGEN EN FOK-SELECTIE	7
3	EVALUATIE EXTERIEURKEURING.....	8
3.1	ALGEMEEN	8
3.2	DREMPEL CRITERIA	8
3.3	SCHAAL EN NORMERING	9
3.4	EXTERIEURKEURING & FOKSELECTIE	11
3.5	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	11
4	EVALUATIE GEDRAGSKEURING	13
4.1	VOORGESCHIEDENIS.....	13
4.2	DOEL VAN DE MAG-TEST.....	14
4.3	ONTWERP VAN DE MAG-TEST.....	14
4.4	DE MAG-TEST EN NORMERING	15
4.5	DE MAG-TEST KWANTITATIEF BEKEKEN	16
4.6	DE MAG-TEST EN ANGST NADER BEKEKEN	18
4.7	DE KWALITEIT VAN UITVOERING.....	19
4.8	DE MAG-TEST EN NA/BIJ-EFFECTEN	19
4.9	DE MAG-TEST EN FOK SELECTIE	19
4.10	CONCLUSIES	20
5	EVALUATIE GEZONDHEID	22
5.1	HUIDIGE SELECTIE CRITERIA	22
5.2	GEZONDHEIDSINVENTARISATIE	23
5.3	CONCLUSIES	23
6	ALGEMENE CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	25
7	REFERENTIES	27
BIJLAGE A	RASSTANDAARD LEONBERGSE HOND	28
BIJLAGE B	EXTERIEUR KEURING LHCN.....	35
BIJLAGE C	GEDRAGSKEURING LHCN	38
BIJLAGE D	METHODE VAN ONDERZOEK.....	43
BIJLAGE E	DE AGRRESSIE-TEST	48
BIJLAGE F	FOKSELECTIE ELDERS.....	53

1 Inleiding and Motivatie

1.1 Algemeen

Een van de speerpunten van het nieuw LHCN bestuur is het opstarten van een evaluatie van de huidige Fokselectie Keuring (FSK) van de LHCN.

Het bestuur heeft op haar eerste bestuurvergadering besloten om een 'taakgroep' in het leven te roepen om een evaluatierapport op te stellen, dat vervolgens als input kan dienen voor een brede discussie. Wat betreft de inhoud, methode van evaluatie e.d. is de vrije hand gegeven aan de 'taakgroep'. Voor wat betreft de samenstelling van de 'taakgroep' een (1) persoon benaderd om deze taak ter hand te nemen, de organisatie en samenstelling is verder aan de taakgroep overgelaten.

Binnen de kynologie is het al enige tijd onrustig. Binnen de Raad van Beheer zijn er diverse bestuurlijke problemen geweest, financiële situatie is verre van rooskleuring, en tenslotte zijn er ook inhoudelijk een aantal aanvankelijk ingezette beleidsrichtingen herzien (bijvoorbeeld t.a.v. het centraal fokbeleid). Daarnaast is in de jaren negentig de nodige maatschappelijke en politieke commotie ontstaan over bijtincidenten door honden. Vanuit de politiek is vervolgens middels ferme beleidstappen en maatregelen een poging gedaan de controle hierover te vergroten.

Binnen de Leonberger-wereld is al enige tijd discussie over diverse onderdelen aangaande het fok-selectie beleid binnen de LHCN, soms in samenhang of naar aanleiding van de toendertijd op hande zijnde Centraal Fokbeleid, soms onafhankelijk daarvan. Op diverse officiële en officieuze gelegenheden wordt gediscussieerd over alternatieven voor, verandering van etc. de exterieur-, gedrags- en gezondheidskeuring. Recentelijk is m.b.t. de MAG-Test een contra-expertise uitgevoerd door het Van Hall Instituut, dat concludeert dat de huidige MAG-Test ongeschikt is als instrument in de fokselectie.

Deze observaties zijn de aanleiding voor een nadere evaluatie van de FSK van de LHCN.

Cruciaal is om te beseffen dat dit evaluatie-rapport input is voor een brede discussie over FSK binnen de Leonberger wereld.

Verder is het goed om te beseffen dat dit rapport niet op alle relevante vragen en aspecten een (duidelijk) antwoord zal en kan geven. Dit wordt enerzijds veroorzaakt doordat sommige aspecten volstrekt onbekend zijn (want bijvoorbeeld nooit of in onvoldoende mate wetenschappelijk onderzocht), anderzijds doordat bepaalde expert kennis ontbreekt bij de opstellers van het rapport.

1.2 Debat over Fok Selectie

Met dit evaluatie rapport is absoluut niet het laatste woord gezegd over de Fok-Selectie binnen de LHCN. Enerzijds zou dit niet kunnen aangezien de inhoud van de materie daarvoor te ingewikkeld is, anderzijds omdat dit ook niet past binnen een volwassen vereniging. Wel heeft dit rapport tot doel om als input en startpunt te dienen voor een brede discussie binnen de Leonberger-wereld.

Ten aanzien van het brede debat, is er een belangrijk (feitelijk triviaal) uitgangspunt te formuleren. Namelijk dat deze open en respectvol naar elkaar gevoerd dient te worden op basis van voor iedereen toegankelijke (eventueel toegankelijk gemaakte) gegevens voortkomend uit relevante en feitelijk (doorgaans objectieve) onderzoeksresultaten.

Hoewel iedereen zijn / haar persoonlijke ervaringen en opinies heeft, zal dit wijze niet een leidend vertrekpunt moeten zijn voor zowel de brede discussie alsook dit rapport. Hiermee is niet gezegd dat deze ervaringen en opinies onbelangrijk zijn, wel dat er gedoceerd mee omgegaan moet worden. Een mogelijk scenario zou kunnen zijn dat deze leiden tot verder / breder onderzoek, waarmee opinies, ervaringen en feitenmateriaal geïnventariseerd wordt.

1.3 Organisatie van dit rapport

Dit rapport is als volgt georganiseerd. In Hoofdstuk 2 wordt in algemene termen naar de fokselectie gekeken. Hierbij komen aan bod: doel van een fokselectie; identificatie van een aantal randvoorwaarden waarmee we te maken hebben (bijvoorbeeld RvB en FCI); huidige onderdelen en uitvoering van de FSK.

In Hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op de exterieurkeuring. Deze wordt langs een aantal meetlatten gelegd om zodoende een zo goed mogelijk beeld van deze keuring te krijgen.

De gedragkeuring wordt in Hoofdstuk 4 nader onder de loep genomen. Hierbij komt een stuk onstaansgeschiedenis aan de orde evenals een identificatie van de eigenschappen van de test, een evaluatie van deze eigenschappen, dit alles op basis van op dit moment beschikbare onderzoeksresultaten (niet alle bestaande was beschikbaar). Het laatste belangrijke aspect, t.w. gezondheid, wordt in Hoofdstuk 5 onder de loep genomen.

Om zo volledig mogelijk te zijn, bevat dit rapport een redelijke hoeveelheid achtergrond informatie. Enerzijds is deze informatie nuttig voor het rapport zelf, maar kan feitelijk ook gebruikt worden als documentatie / informatie binnen de vereniging zelf. Al deze additionele informatie is in bijlagen opgenomen om de leesbaarheid van het hoofddocument zo groot mogelijk te houden. Naar alle, behalve de laatste, bijlagen wordt expliciet vanuit het hoofddocument verwezen. Naar de laatste bijlage (Bijlage F) wordt vanuit het hoofddocument niet verwezen, het bevat een overzicht van andere Leonberger fokselectie keuringen.

2 Fok Selectie: Doel en Uitvoering

In dit hoofdstuk wordt een algemeen overzicht gegeven van de doestellingen van een fokreglement, en van de fokselectie aspecten zoals deze op het moment van schrijven van dit rapport van kracht zijn binnen de LHCN.

De bronnen waarop dit overzicht gebaseerd is zijn de statuten van de LHCN, gegevens afkomstig van de FCI en gegevens gebaseerd op de procedures en criteria welke voor de operationalisatie van de fokselectie worden gehanteerd.

Het eerste deel van dit hoofdstuk heeft een inventariserend karakter. Verderop in dit hoofdstuk zal, vooral waar het gaat om de doelstelling, een aantal blikverruimende zienswijzen geïnventariseerd worden. Deze zienswijzen kunnen wellicht een punt van discussie in een breder verband zijn, meer specifiek: in navolgende discussieronden zou dit een onderwerp kunnen zijn.

2.1 Statutaire doelstelling

In de statuten van de LHCN zijn doelstellingen geformuleerd die direct c.q. indirect betrekking hebben op de abstracte hoofddoelstelling van het Fokbeleid:

"Artikel 3.1. De vereniging heeft ten doel: a. het instandhouden en verbeteren van het Leonbergse ras; b. het bevorderen van de gezondheid en het welzijn van de tot dit ras behorende honden in het algemeen en het voorkomen en bestrijden van erfelijke gebreken binnen dit ras in het bijzonder; c. het bevorderen van het contact tussen liefhebbers en fokkers van Leonbergse Honden."

Voor de Leonberger-fokkerij zijn dus de (abstracte) sleutelwoorden: instandhouden, verbeteren, bevorderen gezondheid en welzijn, voorkomen en bestrijden van erfelijke gebreken.

In termen van activiteiten die dit ondersteunen wordt onder andere genoemd:

"Artikel 3.2. De vereniging tracht dit doel te bereiken door: ...; d. het geven van algemene informatie over alles wat de aankoop, het houden, het fokken en de opvoeding van Leonbergse Honden betreft; e. het opstellen van plannen ter bestrijding van erfelijke gebreken binnen het ras en het treffen van maatregelen ter uitvoering van die plannen; f. het registreren van gezondheidsgegevens en het inventariseren van mogelijk aanwezige erfelijke afwijkingen van Leonbergse Honden en het verstrekken van deze gegevens aan derden, een en ander ten behoeve van een verantwoorde fokkerij; ...".

Deze statutaire doelstelling en set van activiteiten is, als gevolg van de statutaire status, een feitelijke toestand binnen de LHCN. Ook buiten de de LHCN, zal deze doelstelling door vele Leonberger fokkers onderschreven worden. Enerzijds is dit het gevolg van het feit dat deze doelstelling aansluit bij het gezonde verstand, anderzijds is dit mede het gevolg van het feit dat (zoals dat hoort, de doelstellingen en activiteiten op abstract nivo zijn gedefinieerd. De wijze waarop invulling aan doelstellingen en activiteiten gegeven wordt, is doorgaans, het niveau waarop verschillen zichtbaar worden.

2.2 Rasstandaard

Op 20 augustus 2002 is de laatste versie van rasstandaard van de Leonberse Hond door de Federation Cinologique International (FCI) gepubliceerd (zie ook Bijlage A voor de officiële Duitstalige en Engelstalige versie).

De standaard wordt bepaald door het land van herkomst, dus Duitsland in ons geval. De bij de FCI aangesloten landen (Nederland is in de FCI vertegenwoordigd door de Raad van Beheer -

RvB) hebben zich aan de rasstandaard te houden. Voor de Nederlandse situatie betekent dit dat de LHCN zich aan de rasstandaard dient te houden.

De rasstandaard geeft een uitgebreide beschrijving van de uiterlijke kenmerken, karaktereigenschappen en gezondheidsaspecten waaraan de 'standaard' Leonbergse Hond voldoen. Afwijkingen van de standaard moeten als fout aangemerkt worden, de beoordeling van de fout moet (volgens de tekst) "in precieze verhouding staan tot de grootte van de fout". Daarnaast is in de standaard een lijst van diskwalificerende fouten opgenomen. Naar het schijnt zijn de consequenties van diskwalificerende fouten vastgelegd in het Convent van Monaco, dit document is echter niet gevonden en de inhoud daarom onbekend.

2.3 Selectie van Fokdieren Geoperationaliseerd

Voor de selectie van fokdieren worden drie aspecten onderzocht, te weten: exterieur, gedrag / karakter en gezondheid. Op basis van de uitkomsten van onderzoek op al deze drie aspecten wordt een Leonberger al dan niet LHCN-goedgekeurd voor de fokkerij.

Zoals we allen weten is de wijze waarop e.e.a. geooperationaliseerd is als volgt:

Exterieurkeuring:

- Exterieur-onderzoek: aan de hand van een lijst van keurpunten, worden de bevindingen van een raskeumeester genoteerd.
- Normering: Wanneer er geen diskwalificerende fouten geconstateerd zijn wordt op basis van de bevindingen, aan de hand van een puntensysteem, scores op onderdelen bepaald. Aan de hand van de behaalde scores en een stelsel van minimum scores op onderdelen volgt een uitslag.

Gedragskeuring

- MAG-Test: Aan de hand van de definitie van de MAG-Test, wordt de Leonberger aan een 16-tal test onderworpen. Gedrag wordt geobserveerd en de waargenomen gedragingen worden genoteerd.
- Normering: Aan de hand van het waargenomen gedrag, wordt middels een set van criteria een uitslag bepaald.

Gezondheidskeuring

- Onderzoeken: er worden een aantal gezondheidsonderzoeken gedaan door ter zake deskundige (bijvoorbeeld HD, entropion).
- Uitslagen: De resultaten worden door de deskundige zelf dan wel door een andere instantie beoordeeld, leidend tot een uitslag.

Indien alle uitslagen geslaagd inhouden, is de betreffende Leonberger LHCN goedgekeurd voor de fokkerij.

Het zal u duidelijk zijn dat in bovenstaande een consequente opspitsing is gemaakt tussen een onderzoek / test en de normering. Deze opspitsing is belangrijk, dit heeft te maken met het feit dat de verantwoordelijkheden voor onderzoek / test en normering / uitslag soms over meerdere instanties, personen, c.q. organisaties verspeid zijn. Verder is het zo dat voor het doen van een evaluatie de test / onderzoek en de uitslag / normering op hun eigen merites beoordeeld kunnen worden. Tesamen met de resultaten van de geïdentificeerde verantwoordelijkheden, kan vervolgens een zinvolle uitspraak gedaan worden over eventueel te ondernemen stappen (mocht een aanpassing nodig / wenselijk blijken te zijn), voorts kan een inschatting gemaakt worden van de haalbaarheid en tijdsplan van een gewenste verandering aangegeven worden.

2.4 Doelstelling van Onderzoek/Keuringen en Fok-Selectie

Het is goed stil te staan bij de doelstelling van een Onderzoek/Keuring en van Fok-selectie. In deze context wordt met onderzoek/keuring bedoeld: een onderzoek (of onderzoeken) om een bepaalde eigenschap vast te stellen, dit kan een normering inhouding (bijvoorbeeld HD-uitslag) maar hoeft niet (bijvoorbeeld de keuringen op de jongehondendag), echter het gaat hierbij om het vaststellen van de eigenschap zelf. Hiermee wordt sec informatie vergaard. Dit type onderzoek/keuringen is van groot belang voor de Leonberger, en binnen de kynologie in algemeen. Aan de hand van dit soort onderzoeken/keuringen kunnen we een populatie monitoren, bijvoorbeeld t.a.v. gezondheidsaspecten, exterieur-eigenschappen en gedragseigenschappen.

De doelstelling van een Fok-Selectie is principieel anders. Hierbij gaat het om een uitspraak te doen of een Leonberger geschikt is om in te zetten voor de fokkerij. Natuurlijk kan het nuttig zijn onderzoek-/keuringsresultaten te gebruiken voor de fokselectie, maar meer algemeen zijn er complicerende factoren. De belangrijkste is dat het in de fokkerij gaat om combinaties van ouderdieren. Vanzelf komen we op genetica terecht, en daarmee op het balanceerkoord waarbij we aan de ene kant de genetische diversiteit zo breed mogelijk willen houden en van de andere kant gezonde, goedgedragende en liefst toch mooie (dit was in willekeurige volgorde) Leonbergers willen fokken. Binnen een rasvereniging betekend dit dat er een actief beleid gevoerd moet worden, en dat wanneer nodig het beleid herijkt wordt.

3 Evaluatie Exterieurkeuring

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de huidige exterieurkeuring. Hierbij wordt enerzijds ingegaan op de diverse onderdelen en er wordt gekeken naar de gehanteerde drempelcriteria (d.w.z. de minimum eisen waaraan voldaan moet worden; wanneer aan een van deze eisen niet wordt voldaan volgt afkeuring). Vervolgens wordt gekeken naar de normering en de uitvoering van de test. Een beschouwing over de doelstelling van de exterieurkeuring is opgenomen, evenals conclusies.

Achtergrond informatie, bestaande uit de rasstandaard en het exterieurkeuringformulier, is in Appendix A en B opgenomen.

3.1 Algemeen

Tijdens de exterieurkeuring wordt de Leonberger op een aantal uiterlijke kenmerken bekeken. Allereerst de afmetingen (hoogte, lengte en verhoudingen), de vacht wordt beoordeeld en bij een reu wordt het scrotum gechecked. Vervolgens worden de onderdelen, voorkomen, vacht, romp & staart, hoofd voorhand, achterhand en gangwerk aan een nader onderzoek onderworpen.

Ieder onderdeel bestaat uit meerdere aspecten waarop beoordeeld wordt. De beoordeling wordt uitgevoerd door een raskeurmeester.

De normering bestaat feitelijk uit twee delen. Allereerst wordt getoetst of aan de drempel criteria wordt voldaan. D.w.z. of al dan niet uitsluitende eigenschappen zijn geconstateerd. Daarna wordt aan de hand van een puntensysteem bepaald of een Leonberger geslaagd dan wel gezakt is voor de exterieurkeuring. In het kort komt dit puntensysteem er op neer dat per onderdeel een minimum totaalscore moet zijn behaald. Als op ieder onderdeel een score behaald is dat gelijk of hoger dan dit minimum is, dan is de betreffende Leonberger geslaagd voor de exterieurkeuring.

De keuringslijst is niet op alle details bekeken, noch op volledigheid t.o.v. de rasstandaard geverifieerd. Bij een eerste orde inspectie is wel duidelijk dat de onderdelen en de deelpunten op hoofdlijnen de rasstandaard volgt. Algemeen kan gesteld worden dat het exterieurkeuringsformulier met zorg is samengesteld.

Het exterieurformulier wordt ook elders gebruikt, zo wordt bijvoorbeeld een zelfde formulier gebruikt bij jongehondendagen van Leo Libero, de keuringen op de Franse clubmatch worden aan de hand van een sterk gelijkend formulier uitgevoerd.

3.2 Drempel criteria

De exterieurkeuring kent een aantal drempel criteria, feitelijk vastgelegd in het keuringsformulier. Deze drempel criteria houden in, dat een hond die niet aan een (1) van deze drempel criteria voldoet automatisch afgekeurd is voor de fokselectie. De drempel criteria zijn in onderstaande tabel opgenomen.

Voor wat betreft de achtergrond van deze drempelcriteria hebben de we FCI rasstandaard als referentiepunt (zie ook Bijlage A) De standaard bevat o.a. een lijst met uitsluitende fouten en een algemene uitspraak over fouten, vrij vertaald:

"Iedere afwijking van voorgaande punten moet als fout worden gezien, de beoordeling van de fout moet in precieze proportie zijn met de ernst / grootte van de fout."

Tabel 1: Drempel criteria exterieur.

Onderdeel	Item	Afgekeurd
Voorkomen	Botwerk	Te weinig
Voorkomen	Totaalbeeld	Ontypisch
Vacht	Structuur	Extreem gekruld
Romp & Staart in stand	Rug in stand	Karper
Romp & Staart in stand	(start) dracht	Voelbare haakstaart / voelbare knikstaart
Hoofd	Gebit	Onderbijter / Voorbijter / Incompleet (m.u.v. M3)
Hoofd	Masker	Bruin
Hoofd	Neusspiegel	Bruin
Voorhand	Voetzolen	Bruin
Achterhand	Sprongen	Knikt naar voren
Achterhand	Stand	Verkeerde beenstelling

Wat betreft de uitsluitende fouten, worden de volgende specifiek genoemd m.b.t. het exterieur:

1. Sterke anatomische fouten (bijvoorbeeld: geaccentueerde koehakkigheid, karperrug, sterk doorgezakte rug, extreem uitdraaiende voorpoten, absoluut onvoldoende hoeking in schouders, ellebogen, knieën en enkels).
2. Bruine neushuid
3. Zeer sterk verlies van lip pigment
4. Afwezigheid van tanden (m.u.v. M3), overbijter, onderbijter, of andere tandfouten.
5. Ogen zonder bruin
6. Sterk gekrulde staart of te hoog gekrulde staart
7. Bruine voetzolen
8. "koord" haar of sterk gekruld
9. Kleurfouten (bruin met bruine neus en met bruine voetzolen, black & tan, zwart, zilver, 'wildkleur')
10. Volledige afwezigheid van masker
11. Te veel wit (borstvlek groter dan een hand, witte voeten (van tenen tot aan middenvoet), wit op andere plaatsen.
12. Voor een reu: afwezigheid of niet ingedaald zijn van 1 of twee ballen.

Een monorchide of cryptorchide reu wordt eveneens uitgesloten, het onderzoek wordt tijdens de exterieur keuring gedaan, maar valt qua inhoud onder gezondheidsonderzoek.

Door de FCI worden aan uitsluitende fouten, naar het schijnt, geen consequenties verbonden. Tot voor enige tijd geleden deed ook de RvB hier niets mee. De mogelijkheid schijnt te bestaan om aantekeningen te maken op een stamstoom. Of dit daadwerkelijk zo is, en de exacte procedures en de mogelijke aard van de aantekeningen, is niet onderzocht.

3.3 Schaal en Normering

Aan ieder aspect (bijvoorbeeld structuur, lengte, halskraag, bevedering, broek) binnen een onderdeel (bijvoorbeeld vacht) is een schaal toegekend, de hoogste score is 8 punten, daaropvolgende mogelijke scores zijn 6 en 4 punten. Bij sommige deelpunten is de score 'afgekeurd' van toepassing (zie ook de vorige paragraaf over drempelcriteria).

Als we echter iets fundamenteler kijken naar de mogelijke keuringsuitkomsten op een aspect, dan kunnen we vaststellen dat dit een ordinale schaal is. Dit wil zeggen dat de mogelijke uitkomsten geordend zijn. Een voorbeeld: voor massa is een keuringsresultaat *goed*, *voldoende* of *weinig* mogelijk. Dit betekent: *goed* is beter dan *voldoende*, en *voldoende* is beter dan *weinig*. De toekenning van 8 punten aan *goed*, 6 punten aan *voldoende* en 4 punten aan *weinig* betekent niet dat 'goed' tweemaal beter is dan 'weinig', of dat voldoende 1.5 maal beter is dan weinig.

Opmerking: op zich kennen we dit soort schalen uit the praktijk, bijvoorbeeld de IQ-schaal (iemand met een IQ van 150 is niet 2 maal zo intelligent als iemand met een IQ van 75).

De vraag die gesteld kan worden is, in hoeverre de schaal een interval schaal is. D.w.z. in hoeverre is het zo dat m.b.t. bijvoorbeeld massa, het verschil tussen *goed* en *voldoende* net zo groot is als tussen *voldoende* en *weinig* (dit nog afgezien van problematiek rondom het consistent en objectief vaststellen van *weinig*, *voldoende* en *goed*).

Wanneer we nu kijken naar de normering van de exterieurkeuring (zak/slaag regeling) dan zien we dat deze op basis van de volgende regels is opgesteld:

- De Leonberger moet aan alle drempelcriteria voldoen
- Voor een onderdeel moet de Leonberger gemiddeld 6 punten of meer scoren per aspect.
- Voor alle onderdelen moet de minimum gemiddelde score behaald worden.

Deze normering houdt in dat:

- Aan ieder aspect is een interval schaal, en
- In de score op een onderdeel telt ieder aspect even zwaar mee (dit doorat er een ongewogen sommatie van de scores op de aspecten wordt gedaan).

De basisgedachte van deze normering is duidelijk: een Leonberger wordt qua exterieur goedgekeurd voor de fokkerij als deze minimaal een 'gemiddelde' Leonberger is.

Vanuit formeel oogpunt, zijn er echter de nodige vraagtekens te plaatsen bij de wijze waarop hieraan invulling is gegeven. Deze vraagtekens hebben betrekking op de het feit dat van nature de toekenningen zoals 'goed', 'voldoende' en 'weinig' niet meer en niet minder dan een ordening aangeven. Deze ordening kan op zich per beoordelaar verschillen (hier zit dus een subjectief element in).

Verdere consequentie van de huidige normering is dat wanneer een Leonberger bijvoorbeeld (weliswaar een extreem voorbeeld) op alle (minus 1) onderdeel de maximum score behaalt, en op 1 onderdeel (bijvoorbeeld vacht) net niet de minimum score behaald, dan is deze gezakt voor de exterieurkeuring. Je mag je afvragen of dit de bedoeling is.

Een punt waaraan zeker aandacht besteedt moet worden, is het volgende. De exterieurkeuring geeft een uitslag over een Leonberger. Het doel is om, in combinatie met de andere keuringen, een uitspraak te doen over de geschiktheid van betreffende Leonberger voor de fokkerij. Zoals bekend, maakt iedere verantwoorde fokker hierin ook zijn eigen weloverwogen en gemotiveerde afwegingen. Praktisch gezien kan dit betekenen dat bepaalde minder sterke exterieurkenmerken van een van de ouderdieren, niet noodzakelijkerwijs van negatieve invloed hoeft te zijn op nakomelingen van een oudercombinatie. Dit is een facet waaraan op dit moment, zo lijkt het, voorbijgegaan wordt in de exterieurkeuring.

In de verdere overwegingen moeten we ook andere aspecten meenemen, bijvoorbeeld de mate waarin de huidige exterieurkeuring als een probleem ervaren wordt. Een indicator hiervoor is het aantal herkeuringen. Hoewel er geen cijfermateriaal over is onderzocht, lijkt dit aantal echter zeer klein (ofwel: waar hebben we het eigenlijk over). Er gaan suggesties de ronde om alternatieven te introduceren, bijvoorbeeld twee showresultaten met zeer goed of uitmuntend; hierover meer in de laatste paragraaf.

Tot slot moet opgemerkt en verduidelijkt worden dat er in de huidige exterieurkeuring een onvolmaaktheid zit m.b.t. het onderdeel vacht. Deze onvolmaaktheid kan het best geïllustreerd

worden aan de hand van onderstaand voorbeeld. In dit voorbeeld hebben we de keuring van een denkbeeldige teef en denkbeeldige reu op het onderdeel vacht.

Vacht	Teef	Reu
Structuur	gekruld (4 punten)	gekruld (4 punten)
Lengte	halflang (6 punten)	halflang (6 punten)
Halskraag	n.v.t. (8 punten)	net aanwezig (6 punten)
bevedering	goed (8 punten)	goed (8 punten)
broek	weinig (4 punten)	weinig (4 punten)
Score (minimaal 30 punten)	30 punten	28 punten

De reu wordt beoordeeld op de halskraag, de teef niet. Op alle overige aspecten zijn de scores gelijk. Gevolg is dat de teef niet kan zakken op dit onderdeel, de reu heeft niet het benodigde minimum gehaald en zakt voor de exterieurkeuring.

Er zijn diverse oplossingen voor dit probleem. De eenvoudigste oplossing, in termen van veranderingen in het formulier, is om aan de 'n.v.t.' in het geval van een teef 6 punten in plaats van 8 punten toe te kennen. De rationale van deze oplossing is simpel en elegant en hangt samen met de normering (waarbij gemiddeld 6 punten of meer moet worden behaald op ieder aspect): door de toekenning van 6 punten aan n.v.t. (in geval van een teef) maak je het aspect een 'maakt-niet-uit' aspect. Let wel, mocht ooit de normering veranderen (bijvoorbeeld naar een minimum gemiddelde van 4 of 6,75 of 8), dan dient deze waarde dienovereenkomstig aangepast te worden.

3.4 Exterieurkeuring & Fokselectie

Binnen het kader van de fokselectie is de doelstelling van de exterieurkeuring helder, nl. Het keuren van de geschiktheid van een Leonberger voor de fok, m.b.t. het aspect exterieur. De aspecten van exterieur zijn helder in kaart gebracht, enerzijds door de rasstandaard, anderzijds door de systematische lijst van onderdelen in het keuringsformulier. De moeilijkheid zit natuurlijk in de bepaling van 'geschiktheid'.

Er zijn verschillende uitgangspunten te formuleren die de basis vormen voor 'definieren' van geschiktheid: in principe kan dit uiteenlopen van "een Leonberger met stamboom is geschikt voor de fokkerij" tot en met "alleen perfecte Leonbergers zijn geschikt voor de fokkerij" (waarbij perfect nader te definiëren). Er zijn in principe ook andere wegen te bewandelen, door niet naar iedere Leonberger individueel te kijken, maar naar de combinatie(s) van ouderdieren (iets wat een fokker natuurlijk toch al doet). Vanuit algemeen fokkerij oogpunt, wens je de genetische basis voor de fokkerij zo breed mogelijk te houden. Vanuit die optiek zou ook, t.a.v. exterieurkeuring een actiever beleid gevoerd kunnen worden waarbij door algemene exterieurkeuringen de exterieur eigenschappen van de populatie gemonitored wordt, en indien de resultaten daarvan aanleiding geven, kan t.a.v. exterieur kenmerken bijgestuurd worden middels het fokbeleid.

3.5 Conclusies en aanbevelingen

De huidige exterieurkeuring kent vele goede punten. Zo worden alle onderdelen nauwgezet doorlopen. Hoewel er diverse kanttekeningen te plaatsen zijn wat betreft de schaal, wordt binnen deze ingeslagen weg een goede keuze gemaakt door geen weging toe te kennen aan de aspecten binnen een onderdeel, immers: iedereen heeft zijn voorkeuren t.a.v. van wat hij/zij belangrijk vindt en wat minder belangrijk.

Het enige relevante criterium dat kan leiden tot een heroverweging van de normering moet afkomstig zijn vanuit het oogpunt van populatiebeheer. Uitgangspunt nu lijkt te zijn dat een Leonberger 'gemiddeld' of beter scoort op ieder onderdeel. T.a.v. fokselectie mag de vraag

gesteld worden in hoeverre dit altijd adequaat is. Indien een bepaald uiterlijk kenmerk geen of weinig risico met zich meebrengt voor de fok (bijvoorbeeld door een 'complementair' tweede ouderdier) zou men kunnen concluderen dat dit een geschikt fokdier is. Probleem hierbij is dat gedegen ras en genetische kennis noodzakelijk is om hierover gefundeerde uitspraken te doen teneinde deze in een selectieprocedure op te nemen. Dit probleem is echter evenzeer aanwezig in de huidige exterieur keuring en fokkerij. Om dit te illustreren het volgende voorbeeld: twee goedgekeurde ouderdieren mogen gebruikt worden in de fok. Wanneer t.a.v. het exterieur beide ouderdieren op een bepaalde verzameling van deelpunten matig scoort (die per onderdeel dus weer gecompenseerd worden door een goede score op overige deelpunten) en deze eigenschap(en) sterk doorvereft, dan is dit geen belemmering voor de fok. Kortom, ook op dit moment ligt al een belangrijke verantwoordelijkheid bij de fokker(s).

Een ander punt dat van belang is, is dat m.b.t. ieder selectie criterium er een afweging gemaakt moet worden tussen enerzijds de wenselijkheid van het behouden / verbeteren van bepaalde gewenste kenmerken enerzijds en de grootte van de populatie waarmee gefokt wordt of kan worden. Een smalle genetische basis is op de lange termijn funest voor het ras (en dient de doelstelling van de vereniging dus niet).

De huidige procedure kent (dit is inclusief de normering), op dit moment een kwetsbaar punt, wanneer op 1 onderdeel gemiddeld lager dan 6 punten per deelpunt gescoord wordt is de Leonberger gezakt. Een dergelijke score duidt zeker wel op een minder ontwikkeld/gewenst onderdeel van de betrokken hond. Echter, de beoordeling kan per keurmeester ietwat verschillen. Herkeuring is natuurlijk mogelijk. Laat het absoluut duidelijk zijn: dit is geen kritiek op de keurmeester, het laat allen zien dat juist op de grensvlakken van een zak/slaag regeling vastgesteld door de ALV discussies kunnen ontstaan.

Selectie is en blijft een moeilijk punt. Hiervoor is al aangegeven dat wat betreft exterieur een scala van uitgangspunten geformuleerd kan worden.

Wat betreft exterieur is het noodzakelijk om onderscheid te maken tussen de exterieurkeuring en exterieurkeuring t.b.v. fokselectie. Exterieurkeuring heeft tot doel een uitspraak te over het exterieur van de Leonberger in kwestie. Exterieurkeuring t.b.v. fokselectie heeft tot doel een uitspraak te doen over de geschiktheid van de Leonberger voor de fokkerij. In die zin, is een exterieurkeuring makkelijker: je ziet wat je ziet. Geschiktheid voor de fokkerij is een iets ander verhaal: is zijn of haar genetisch materiaal de moeite waard om doorgegeven te worden.

Afhankelijk van de (wetenschappelijke / objectieve) kennis die aanwezig is, moet deze ingezet worden voor de exterieurkeuring t.b.v. de fokkerij. Vermoedelijk zal deze op veel punten een lagere drempel vertonen t.o.v. de huidige keuring, het zou kunnen zijn dat op een enkel punt een hogere drempel komt. Binnen deze regels, blijft er uiteraard de verantwoordelijkheid van de individuele fokker en deze mag voor zichzelf altijd regels toevoegen.

Vanuit verenigingsoogpunt, kan een actiever beleid gevoerd worden om het exterieur van de Leonberger te monitoren. De huidige keuringslijst is daar prima geschikt voor. Zaak is wel dat met de resultaten van die keuring actief iets gedaan wordt, te denken valt aan een jaarlijkse rapportage waarin de resultaten van de keuringen worden gepresenteerd (en vooral juist ook van de ontwikkelingen over langere tijd).

4 Evaluatie Gedragskeuring

De gedragskeuring voor de fokselectie is de MAG-Test. In bredere zin is deze test veel besproken: binnen de kynologie zijn voor- en tegenstanders. In dit hoofdstuk worden de achtergronden op een rijtje gezet en de diverse aspecten van de test onder de loep genomen.. Hierbij gaat het niet om een inventarisatie van wat voor- en tegenstanders, al dan niet gefundeerd, ventileren over deze test. Waar het wel om gaat, is om op basis van beschikbare gegevens te observeren, te beredeneren en vast te stellen wat de MAG-Test vermag.

4.1 Voorgeschiedenis

In de jaren negentig, is op diverse momenten discussie ontstaan over bijtincidenten en agressieve honden. Begin jaren negentig, om precies te zijn november 1990 heeft de toenmalige betrokken minister het voornemen bekend gemaakt om een aantal hondenrassen een fok- en houdverbod in te stellen. Uiteindelijk is dit voornemen omgezet in een besluit ten aanzien van de Pitbull. De overige betrokken rassen, t.w. Dogo Argentino, Fila Brasileiro en American Staffordshire Terriër van het Fok- en Houdverbod uit te zonderen, onder de voorwaarde dat deze honden met goed gevolg een gedragstest zouden hebben ondergaan. Een van de redenen hiervoor was dat het hier slechts kleine hondenpopulaties betrof.

De test die hiervoor door de Universiteit Utrecht i.o.v. het ministerie is ontwikkeld staat bekend als de agressie-test.

In 1997 heeft de stichting Consument en Veiligheid een rapport geschreven (i.o.v. het ministerie) waarin hondenbeten in kaart zijn gebracht. Dit rapport is voor de minister aanleiding geweest het onderwerp opnieuw op de agenda te zetten. In de betreffende brief [LNVa] is te lezen dat er per jaar ca. 240 slachtoffers van hondenbeten in het ziekenhuis worden opgenomen en dat ca. 12.000 slachtoffers op de eerste hulp worden behandeld. De minister constateert vervolgens een verveelvoudiging van de drie hiervoor genoemde hondenpopulaties. De minister oordeelt dat ingrijpen om tot een oplossing op korte termijn te komen, noodzakelijk is en constateert dat het toepassen van de agressietest in feite slechts een lange termijn oplossing is. Daarom is hij voornemens een houd- en fokverbod op te leggen aan een viertal rassen (bovengenoemde drie en de Mastino Napolitano), door uitbreiding van de Regeling Agressieve Dieren (RAD).

Dit voornemen heeft veel los gemaakt en vanuit diverse partijen / organisaties is gereageerd. De herziening van de minister's voornemen is het gevolg van de reactie van de RvB, zoals valt te lezen in [LNVb]. Naast andere wetenswaardigheden, is van belang dat de RvB zich commiteert aan een het realiseren van een preventief beleidsspoor, geldend voor alle honden. Dit beleid moet er op gericht zijn dat eigenaren en fokkers zich verantwoordelijker gedragen, met als doel het risico van hondenbeten verder terug te dringen.

Het preventieve beleidsspoor heeft zijn vervolg gekregen in de oprichting van de Platform Preventie Hondenbeten. Dit platform heeft in september 1999 een nota "Sociale Honden Bijten Niet" gepubliceerd [PPH99] die in december 1999 door de minister aangeboden is aan de 2de kamer [LNVc].

De nota "Sociale Honden Bijten Niet" bevat een aantal, zometeen vele, aanknopingspunten voor wat betreft te nemen verantwoordelijkheden door hondeneigenaren en fokkers. Ook wordt naast de agressie-test (verplicht voor fokken met RAD honden), de suggestie gedaan om deelname aan gedragstesten door hondeneigenaren te stimuleren (op vrijwillige basis), als voorbeeld wordt de MAG-test aangehaald. Alszodanig wordt hierdoor op indirecte wijze meegewerkt aan het preventiebeleid aangaande agressie, aldus het platform.

In december 2000 is opnieuw een heroverweging van voornemens e.d. gecommuniceerd door de minister [LNVe,f].

Bovenstaande laat zien dat vanuit de politiek, gedreven door maatschappelijk belang, er een sterke druk richting de kynologie is om fokkers en eigenaren te bewegen hun verantwoordelijkheid te nemen. Deze verantwoordelijkheid richt zich er vooral op om bijtincidenten terug te dringen en te voorkomen.

Vanuit de RvB is een koers in gang gezet om tot een Centraal Fok Beleid te komen. Dit heeft geleid tot een raamwerk welke op allerlei niveaus is bediscussieerd, en inmiddels heeft de RvB alweer een substantiële verandering van koers doorgevoerd. Verder is het op het front van platvormen (in het bijzonder het Platvorm Preventie Hondenbeten) bijzonder rustig geworden. Ook politiek gezien lijkt het onderwerp een significant aantal treden gedaald te zijn op de prioriteiten ladder. Neemt allemaal natuurlijk niet weg, dat binnen de kynologie en ook op verenigingsniveau de verantwoordelijkheid t.a.v. gedrag van honden (en hun eigenaren) genomen moet worden.

De roerige fase die in een aantal facetten hierboven is beschreven heeft geleid tot de ontwikkeling van de agressie test. Hierover is de nodige wetenschappelijke literatuur beschikbaar. Een overzicht van de wetenschappelijke inhoud van die test is te vinden in Bijlage E, deze informatie is relevant in het licht van de voorgeschiedenis van de MAG-test, maar ook vanwege het feit dat de meeste onderzoekstechnische methodieken daar toegepast ook voor de MAG-test worden toegepast. Een kort overzicht van de basis onderzoeksmethode is te vinden in Bijlage D.

4.2 Doel van de MAG-test

De MAG-Test is, zo blijkt uit literatuur ontstaan vanuit: 1) de behoefte om over een praktisch breed uitvoerbare test te beschikken, en 2) om vanuit de RvB / Kynologie bij te kunnen dragen aan de maatschappelijke verantwoordelijkheid.

In de MAG-Test, die uit 16 test onderdelen bestaat, zijn 11 testonderdelen uit de agressie test overgenomen. De bedoeling van de MAG-test is om te testen op agressief bijtgedrag en angst.

De achterliggende gedachte van de MAG-test (en in feite iedere gedragstest) is de volgende. Met een gedragstest wordt geprobeerd het fenotype van een hond vast te stellen (het fenotype is de combinatie van genotype, de genetische basis van de hond, en milieufactoren). Wanneer uit een gedragstest een bepaalde eigenschap naar voren komt, is dit dus altijd het gevolg van zowel het genotype als de milieufactoren. Omdat het een combinatie van deze twee is, is er dus altijd een genetische basis voor het vertoonde gedrag. In het geval van agressief bijten is hiervoor dus een genetische basis. In het geval van angst, is hiervoor dus een genetische basis [Pla00]. De mate waarin het fenotype bepaald wordt door het genetische materiaal is middels een gedragstest niet vast te stellen.

Het doel van de MAG-test is om te testen of een hond maatschappelijk aanvaardbaar gedrag vertoont. Er zijn geen bronnen gevonden waarin deze term, 'Maatschappelijk Aanvaardbaar Gedrag', is gedefinieerd. Dit is echter van groot belang, want zo'n definitie geeft de context aan waarbinnen bepaald vertoond gedrag al dan niet aanvaardbaar wordt geacht. Anders gezegd, er zijn altijd omstandigheden te bedenken (en die komen helaas ook voor) waaronder bepaald (ongewenst) gedrag (bijvoorbeeld agressief bijtgedrag, of angstgedrag) zich voordoet.

Voor welke toepassingen de MAG-test geschikt geacht wordt is niet geheel duidelijkheid. Soms wordt aangegeven dat deze geschikt is voor fokselectie. Zo wordt in [Pla00, Pla02] duidelijk een link gelegd tussen de MAG-test en fokselectie. In een schrijven van de RvB n.a.v. van een contra-expertise [RvB03], wordt gesteld dat de MAG-test nooit bedoeld is als fokselectiemiddel.

4.3 Ontwerp van de MAG-Test

Een algemene beschrijving van de MAG-test is opgenomen in Bijlage C. Kort gezegd, bestaat de test uit 16 test-onderdelen die allen buiten worden uitgevoerd. Bij 8 test-onderdelen is de eigenaar aanwezig (test onderdeel 1 t/m7 en 16) bij de andere 8 test-onderdelen (8 t/m 15) is de eigenaar niet aanwezig. Elf testonderdelen zijn overgenomen uit de agressie test. In

onderstaande tabel is weergegeven hoe dit precies zit. De onderdelen 2, 3, 4, 5 en 16 zijn toegevoegd.

De test-onderdelen 1, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 (afkomstig uit de agressie-test) zijn gericht op het ontlokken van agressief bijgedrag (voor details zie Bijlage E). Waarbij valt te constateren (zie [NePI97]), dat de onderdelen 1, 8, 9, 12, 14 en 15 test onderdelen gebaseerd zijn op resultaten gepubliceerd in de wetenschappelijke literatuur, en de overige onderdelen (6, 7, 10, 11, 13) zelf ontwikkelde test-onderdelen zijn.

Tabel 2: Relaties onderdelen MAG-test en Agressie-test

Nummer Mag-test onderdeel	Nummer Agressie-test onderdeel	testonderdeel
1	12 (*)	aaien met kunsthand
6	30	insluiting door 3 personen
7	31	versnelde insluiting door 3 personen
8	35	passerende hond
9	12 (*)	vriendelijke benadering; aaien met kunsthand
10	20	benadering met ratel
11	21	benadering met paraplu
12	24	langskomend kinderfiguur
13	25	opdringerig kinderfiguur
14	26	fixerende benadering
15	12 (*)	vriendelijke benadering na stress; aaien met kunsthand

(*) ook test onderdeel 43 uit de agressie test bevat het element aaien met een kunsthand. In de tabel is dit alles onder nummer 12 genoteerd.

Voor de mag-test onderdelen 2, 3, 4, 5 en 16 zijn geen wetenschappelijke onderbouwingen gevonden.

Wat betreft de eigenschap agressief bijgedrag, is een score op ieder testonderdelen mogelijk (zie ook het uitslag formulier opgenomen in bijlage D). Hierbij wordt een soortgelijke schaal gebruikt als die in de agressietest.

Wat betreft angstgedrag, is er de nodige wetenschappelijke onbekendheid (in wetenschappelijke zin dus een uitdaging). In een recente publicatie [BeScKn03] is onderzoek gedaan naar agressie bij Golden Retrievers. Het aspect angst is meegenomen in het onderzoek, omdat dit een rol kan spelen bij agressief gedrag. Een verdere (algemene) zoektocht naar angstgedrag bij honden heeft geen resultaten opgeleverd. Een wetenschappelijke onderbouwing van het testen van angstgedrag door de MAG-test is niet gevonden.

Door de niet bestaande definitie (in wetenschappelijke zin) van Maatschappelijk Aanvaardbaar Gedrag (in het bijzonder het ontbreken van de definitie van de context waaronder dit bepaald moet worden) is niet aan te geven in hoeverre deze dit ook test. Er kan een definitie kwestie van gemaakt worden: bijvoorbeeld door te definiëren: deze test, de MAG test, test Maatschappelijk Aanvaardbaar Gedrag. Dit wil zeggen, de omstandigheden zoals gestandaardiseerd in de MAG-test is de context waaronder agressief bijgedrag en angstgedrag maatschappelijk niet-aanvaardbaar gedrag is.

4.4 De MAG-Test en Normering

De methode van het vaststellen van een normering gebeurt op een zelfde soort manier als voor de agressie test (methodisch gezien): tijdens het afnemen van de test worden de observaties gedaan (met als gevolg dat scores op ieder test onderdeel worden vastgesteld). De normering is een stelsel van regels aan de hand waarvan bepaald wordt of de hond geslaagd is of gezakt.

Dit werkt als de test zelf onderzocht is, de methode waarop dit kan gebeuren is gelijk aan die van de agressie test (zie ook Bijlage D en E). Voor de MAG-test zijn er echter twee complicerende factoren:

1. Onderzoek naar de test zelf en toepassing van de test (in het geval van de Leonberger, is die toepassing fokselectie) zijn hand in hand gegaan.
2. Naast agressief bijtgedrag wordt ook angstgedrag genormeerd.

Het eerste punt heeft er toe geleid dat er een initiële normering is gehanteerd, welke (wetenschappelijk gezien) geen enkel fundament heeft. Gaande weg de tijd (in feite, tot het moment dat er voldoende tests waren afgenomen waardoor een eerste analyse van de verzamelde gegevens mogelijk werd), is een 'model van maatschappelijk onaanvaardbaar gedrag' opgesteld op basis van enquêtes en testresultaten. Verderop in de tijd, nadat nog meer gegevens verzameld waren, heeft dezelfde type analyse tot verdere aanpassingen geleid.

Het tweede punt is een complicerende factor, omdat we nu niet te maken hebben met een 1 eigenschap (agressie), maar met 2 (agressie en angst). Deze twee eigenschappen zijn bovendien niet onafhankelijk van elkaar (agressief bijtgedrag als gevolg van angst bestaat). Hoe hier methodologisch mee omgegaan wordt bij de MAG-test (bijvoorbeeld in de observaties en bepaling van de normering) is niet bekend.

Wat betreft de normering, is op een bepaald moment voor reuen en teven een andere normering gehanteerd. Er zijn geen gegevens gevonden over de reden hiervan, de juiste reden (gezien de gehanteerde methode) is op basis van een analyse van de verzamelde gegevens die laat zien dat betreffende verschillende normeringen leiden tot de beste statistische resultaten. Deze lijn kan doorgetrokken worden naar rassen. Uit analyses per ras (indien voldoende gegevens beschikbaar), zou kunnen blijken dat verschillende normeringen gehanteerd moeten worden (om de beste statistische resultaten te verkrijgen). Voor zover bekend is dit soort rasspecifieke analyses niet gedaan, de achterliggende reden zou zijn dat de normering voor alle rassen hetzelfde moet zijn. Vanuit een norm stellend perspectief, is hier wat voor te zeggen. Vanuit wetenschappelijk oogpunt, wil je te weten komen of hondenras een belangrijke parameter is van de test.

4.5 De MAG-Test Kwantitatief Bekeken

In deze paragraaf wordt gebruik gemaakt van een aantal begrippen waaraan moeilijk te ontkomen valt, indien het streven is om een goed begrip te krijgen van wat er allemaal achter de MAG-test (en in feite veel onderzoek van dit type). Veel lezers zijn waarschijnlijk niet bekend met deze materie, daarom is in Bijlage D een overzicht van de methode van onderzoek gegeven, met in D.1 een 'woordenboek' van belangrijke begrippen. Het is raadzaam, wanneer u onbekend bent met deze materie, deze bijlage eerst door te nemen.

In deze paragraaf wordt ingegaan op de kwantitatieve aspecten van de MAG-test. Door het ontbreken van de nodige gegevens, is aan de hand van een aantal aannames en gedeeltelijke informatie afgeleid dan wel direct verkregen uit diverse publicatie, een soort van kwantitatieve reconstructie gemaakt. Hierbij zijn een paar gemotiveerde scenario's bekeken.

De volgende uitgangspunten zijn gebruikt::

- MAG-test identificeert 82% van de honden correct als bijter of niet-bijter [PI02], aangenomen wordt dat dit percentage ook voor de group geteste Leonbergers geldt.
- Van 117 geteste Leonbergers zijn 20 Leonbergers gezakt voor de test (17%) (Bron LHCN Website december 2003). Aangenomen wordt dat de normering constant is gebleven.
- De Specificiteit van de test wordt hoog verondersteld, d.w.z. in de orde grootte van 85-90%. Dit op basis van een conclusie die door het van Hall instituut is getrokken dat de mag-test als diagnostisch middel vrijwel net zo goed is als de agressie-test.

Op basis van deze gegevens is de contingentie tabel volledig terug te rekenen. Er zijn hierbij nog wel een aantal vrijheidsgraden, t.w. de specificiteit van de test (we zullen achtereenvolgens het 85% en 90% geval bekijken); voorts is het aantal gezakten 17%, opgemerkt moet worden dat de reden van zakken kan zijn als gevolg te veel angst tijdens de test (bijvoorbeeld 2 keer paniek) en/of agressief gedrag. Het kan dus zijn dat de 17% gezakten bijvoorbeeld bestaat uit

11% gezakten als gevolg van agressie en wel of geen angst, en 6% gezakten als gevolg van alleen angst. Voor het onderzoek naar agressie zouden we in dat geval niet de 17% maar de 11% procent moeten gebruiken. In de analyse bekijken we zowel het 17%, 14% en 11% gezakt als gevolg van agressiviteit.

Dit alles leidt (na de nodige berekeningen) tot de volgende zes contingentie tabellen (Opmerking: voor de reconstructie van deze tabellen is uitgegaan van vermelde kansen zoals s (specificiteit), omdat uiteindelijk op gehele (positieve) getallen uitgekomen moet worden kan een afrondingsfout voorkomen)

Tabel 3: Contingentie tabellen voor verschillende scenario's

Tabel y.a

S=.85; f=.17	Bijter	Niet-bijter
Gezakt	4	16
Geslaagd	5	92

Chi P=0,023
Sensitivity 0,44

Tabel y.b

S=.90; f=.17	Bijter	Niet-bijter
Gezakt	10	10
Geslaagd	12	85

Chi P=0,0001
Sensitivity 0,45

Tabel y.c

S=.85; f=.14	Bijter	Niet-bijter
Gezakt	0	16
Geslaagd	4	97

Chi P=0,42

Tabel y.d

S=.9; f=.14	Bijter	Niet-Bijter
Gezakt	6	10
Geslaagd	11	90

Chi P=0,005
Sensitivity 0,35

Tabel y.e

S=.85; f=.11	Bijter	Niet-bijter
Gezakt	0	12
Geslaagd	9	96

Chi P=0,29

Tabel y.f

S=.90; f=.11	Bijter	Niet-bijter
Gezakt	2	10
Geslaagd	11	94

Chi P=0,52

De tabellen 3.c, 3.e en 3.f hebben een hoge P waarde voor de Chi analyse, d.w.z. in deze gevallen is er geen significant verband tussen de test uitslag en het door de eigenaren gerapporteerde bijthistorie. In deze gevallen is de test dus niet valide. In de overige gevallen (a, b en d) is de test wel valide, in deze situaties is de sensitiviteit variërend van 35% tot 45%, hetgeen inhoudt dat het merendeel van de honden met een bijthistorie slagen voor de test.

Alhoewel de validiteit is aangetoond, treedt er als gevolg van het relatief kleine aantal bijters t.o.v. het aantal niet-bijter nog een ander fenomeen. Wanneer een Leonberger voor de test zakt, kunnen we vervolgens kijken hoe groot de kans is, dat deze daadwerkelijk een bijter is. In de gevallen a, b en d is deze kans respectievelijk: 20%, 50% en 37,5%. D.w.z. de kans dat deze geen bijter is 80%, 50% en 62,5%, respectievelijk.

Vanuit de positie van een individuele fokker gezien, zijn deze percentages wel bijzonder hoog.

Verder kunnen we uit de tabellen afleiden dat het percentage Leonbergers met een bijthistorie varieert tussen de 3,4% en 18,8%. Het bronmateriaal zal hierover verder uitsluitel moeten geven.

De vals positieven en vals negatieven (de geslaage bijters en gezakte niet-bijters) ligt rond de 9% bij een specificiteit van 90%.

Gezien bovenstaande, kunnen de volgende conclusies getrokken worden (onder de randvoorwaarde dat de gemaakte aannames geldig zijn) voor de Leonberger:

- De door hondeneigenaren opgegeven bijthistorie is vermoedelijk procentueel laag (18.8% is minder waarschijnlijk te achten, hier is voorsnog geen bewijs voor).

- De specificiteit van de MAG-test is vermoedelijk hoog, bij de agressie-test werden percentages van 83.3% en 93.3% gerapporteerd voor diverse modellen en betreffende "potentieel agressieve rassen" (hierna af te korten als: PAB, Potentially Aggressive Breeds), voor PABs+CG (CG = Controle Group) zijn de gerapporteerde percentages 81,9% en 89,5% (voor verdere details wordt verwezen naar Bijlage E).
- Zoals bovenstaande analyse laat zien, is de sensitiviteit van de MAG-Test voor Leonbergers laag. Een beeld dat al bij de agressie-test naar voren kwam (waar sensitiviteit van 40% en 33,3% werd gerapporteerd voor PABs en voor de gehele groep , PABs + CG, werden lagere scores behaald). Dit betekent dat bij het hanteren van de MAG-test een hoog percentage bijters niet zakt op het aspect agressie.
- Gezien de verhouding bijters/niet-bijters (die laag is, tussen de 3,5% en 23% volgens bovenstaande tabellen), zullen ondanks de hoge specificiteit er relatief veel Leonbergers zakken en daarmee tenonrechte uitgesloten worden van de fok. Op het abstracte nivo van een populatie zou dit acceptabel kunnen zijn, op het nivo van een individuele eigenaar is die acceptatie echter heel wat moeilijker.

Een andere invalshoek is die waarbij gekeken wordt wat het effect van de test is op het voorkomen van agressief bijtgedrag in de fokbasis ten opzichte van geen selectie. Dit levert de volgende tabel:

	Met selectie	Geen selectie
a)	5,1%	7,7%
b)	12,4%	18,8%
c)	4,0%	3,4%
d)	10,9%	14,5%
e)	8,6%	7,7%
f)	10,5%	11,1%

Een diepgaandere analyse (over meerdere generaties) is nodig om de effecten van de gemaakte selectie op langere termijn in kaart te krijgen. De tabel laat wel zien, dat onder bepaalde omstandigheden, de selectie verkeerd uit kan pakken (namelijk in die gevallen waar testuitslag en historie niet gecorreleerd zijn). Zoals eerder vermeldt, zijn er geen rasspecifieke analyses uitgevoerd. Bij gebruik van de mag-test als fokselectie middel, is dus een rasspecifieke analyse en normering absoluut noodzakelijk zoals feitelijk uit bovenstaande tabel volgt. Van de andere kant wordt een dergelijke normering bemoeilijkt door het enorm hoge slaag percentage (40 van de 40 geslaagd), maakt een rasspecifieke analyse moeilijk (het kan zijn dat er geen correlatie gevonden wordt). Dit alles als gevolg van het feit dat je enerzijds te maken hebt met de ontwikkeling van een test, en anderzijds met de toepassing van diezelfde test.

4.6 De MAG-Test en Angst Nader Bekeken

Zoals uit de normering en het testformulier van de mag-test blijkt, wordt het aspect "angst" meegenomen. In [Pla00] wordt uiteengezet dat naast bijtgedrag ook naar angst wordt gekeken. Ten aanzien van maatschappelijk aanvaardbaar gedrag zijn dit twee belangrijke kenmerken. In [Pla02] worden beide kenmerken eveneens genoemd als zijnde belangrijk, en ook in het kader de fokkerij. Voor wat betreft de conclusies in genoemde referenties, wordt echter alleen geconstateerd dat de mag-test een valide instrument is om agressief bijtgedrag te testen. In [PIBe04] wordt gemeld dat de mag-test een significante voorspellende waarde heeft op angst en agressief gedrag.

In de mag-test zijn elf onderdelen uit de agressie test overgenomen. Deze zijn specifiek bedoeld voor het testen op agressie. Uiteraard kan op alle test-onderdelen gekeken worden naar het aspect angst, echter er is geen literatuur gevonden waarin (wetenschappelijk) gemotiveerd wordt of een testonderdeel geschikt is om het kenmerk angst te testen (en dan ook nog in een context die gedefinieerd is).

4.7 De Kwaliteit van Uitvoering

Al in een vroeg stadium is door de betrokken ontwerpers van de MAG-test geconstateerd dat een consistente uitvoering van een test een noodzakelijke voorwaarde is voor de validiteit en de betrouwbaarheid van een test. In de conclusies van [NePI97] is dit al geconstateerd. Vooral wanneer een test op grotere schaal gaat worden uitgevoerd zullen hiervoor de nodige maatregelen getroffen moeten worden. Het betreft hier zowel de test-uitvoerders als de beoordelaars.

De RvB heeft hiertoe een opleidingsprogramma opgesteld, bestaande uit een aantal modules. In zijn algemeenheid is het redelijk om aan te nemen dat dit aspect op een goede en verantwoorde wijze is verzorgd.

4.8 De MAG-Test en Na/Bij-Effecten

Een vraag die regelmatig in discussies naar voren komt is of de MAG-test nadelige gevolgen voor een hond kan hebben. Anders gezegd: is het mogelijk dat een hond als gevolg van de test negatieve leerervaringen opdoet.

Om hier iets over te zeggen, splitsen we de zaak op in twee onderdelen, namelijk die eigenschappen waarop getest wordt: agressie en angst.

Wat betreft testen van agressie kan het punt gemaakt worden, dat de test zo ingericht is dat de hond die bijtgedrag vertoont gedurende de test, hier geen succes(je) uit behaalt (de hond is aangelijnd en testpersonen blijven altijd op voldoende afstand).

Wat betreft angst ligt de zaak gecompliceerder. Allereerst de mate van angst (angst, grote angst, paniek) zou een rol kunnen spelen. M.b.t. angst en de inrichting van de test kan wel het volgende opgemerkt worden:

- De test is zodanig ingericht (m.n. deel zonder eigenaar) dat de hond een natuurlijke oplossing wordt ontnomen: namelijk vluchten.
- Paniek is toegestaan (eenmaal op een specifiek onderdeel), grote angst is 3 maal toegestaan. Gezien de definitie van paniek met als kenmerk 'geen herstel', is het de vraag in hoeverre de test vervolgd kan worden.

In hoeverre dit nadelige gevolgen heeft of kan hebben is niet duidelijk, en voorzover bekend niet onderzocht.

4.9 De MAG-Test en Fok Selectie

Over de mag-test in relatie tot fok selectie kunnen in ieder geval twee kanten worden: de 'bestuurlijke' en de inhoudelijke.

Beginnend met de bestuurlijke kant vallen een aantal zaken op. In o.a. [Pla02] wordt een link gelegd tussen de mag-test en fokselectie. Verder wordt de mag-test bij diverse clubs als gedragstest gebruikt in de fok selectie. Door het Van Hall Instituut wordt geconstateerd dat de mag-test ongeschikt is voor fok selectie. Gezien voorafgaande, is de opmerking van de raad van beheer op z'n minst flauw te noemen:

"We stelden daarbij vast dat de conclusie van het Van Hall Instituut dat de Mag-test niet geschikt is voor de selectie op goede fokdieren niet verwonderlijk is, omdat deze test tot doel heeft het maatschappelijk aanvaardbaar gedrag van honden vast te stellen."

Een goed startpunt zou allereerst inhouden dat de Raad van Beheer de term maatschappelijk aanvaardbaar gedrag eens definieert.

Een reden voor de ongeschiktheid die wordt genoemd is de lage sensitiviteit voor bijtgedrag. T.a.v. de eigenschap angst is veel minder bekend in vergelijking met agressie. Dit is niet zo

verwonderlijk, aangezien hier veel minder wetenschappelijk onderzoek naar is gedaan. Een van de waarschijnlijke redenen is de complexiteit van het fenomeen.

Een ander aspect is hand-in-hand samengaan van de validatie etc. van de mag-test en de gelijktijdige toepassing van de test. Zoals hopelijk voldoende belicht, kan dit tot ongewenste effecten leiden. Vanuit wetenschappelijk oogpunt eigenlijk een no-no.

Wat betreft de inhoudelijke kant van de zaak, kan de lage sensitiviteit als groot bezwaarpunt aangevoerd worden. Ondanks de hoge specificiteit van de test zal bij weinig voorkomen van agressie binnen een ras, de mag-test een relatief groot aantal honden ten onrecht uitsluiten voor de fokkerij. De combinatie van lage sensitiviteit en hoge specificiteit samen met een laag percentage agressie binnen een ras leidt tot uitkomsten die zeker op individueel niveau (die van eigenaar) zeer onaangenaam zijn.

Een ander aspect is, dat wil de mag-test dienen als middel in de fokselectie procedure, dan is noodzakelijk om de test rasspecifiek te maken. E.e.a. is in voorgaande paragraaf uiteengezet.

4.10 Conclusies

In voorgaande is op kritische wijze naar vele (vast niet alle) aspecten van de huidige gedragstest gekeken. Alvorens tot conclusies te komen is het redelijk om ook een aantal relativerende opmerkingen te plaatsen.

Allereerst, doordat er nu in korte tijd toch redelijk veel data beschikbaar is over de test, kan er ook heel kritisch naar gekeken worden. Met de meeste gedragstesten is dit niet mogelijk, simpelweg omdat er geen wetenschappelijke / cijfermatige basis is.

In de evaluatie is de mag-test vooral vanuit een wetenschappelijke invalshoek benaderd. Verder bevinden wij ons in een luxe positie: we kunnen ons een vrije discussie veroorloven. Voor sommige rassen is dit niet het geval. Voor bijvoorbeeld de rotweiler is de mag-test een verplicht instrument voor de fokselectie en dit heeft er toegeleid dat fokkers buiten de officiële kanalen om verder te gaan: dan maar geen stamboom.

Aangaande de mag-test kunnen de volgende conclusies (op hoofdlijnen) getrokken worden.

Het ontbreekt aan een definitie van MAG, hierdoor is de context waarbinnen maatschappelijk aanvaardbaar gedrag vertoond moet worden onduidelijk. Los van methodieken die gebruikt worden in een test, begint de ontwikkeling van iedere test hiermee. Wat we zien als deelnemer is de uitvoering van de test, zonder een fundering middels een context die de basis vormt voor Maatschappelijk Aanvaardbaar gedrag. Vanuit deze optiek, is het niet verwonderlijk dat veel discussies juist dit punt raakt. Dit wordt verder versterkt door het feit dat veel test-onderdelen direct of in iets aangepaste vorm afkomstig zijn uit de agressie-test (waar het puur gaat om het ontlokken van agressief bijgedrag) en de (wetenschappelijk) gebrekkige onderbouwing voor het zeer complexe fenomeen angstgedrag.

De beslissing om de evaluatie van de test (met inbegrip van het vaststellen van een normering) samen te laten lopen met de toepassing van de test, is ongelukkig en vanuit wetenschappelijk oogpunt lastig.

Voor het toepassen van de MAG-test in fokselectie, is het noodzakelijk rasspecifieke analyses (en mogelijk ras specifieke normeringen) af te leiden op basis van de verzamelde data. Tot op heden is dat niet gebeurt.

De MAG-test heeft door haar lage sensitiviteit in combinatie met een relatief weinig voorkomen van agressie, en ondanks een hoge selectiviteit, het resultaat dat het aantal niet-bijters groot kan zijn t.o.v. het aantal bijters dat voor de test slaagt. Voor het inventariseren van gedrag van een (ras-)populatie hoeft dit niet erg te zijn, voor een specifiek doel (zoals fokselectie) heeft dit zowel mogelijke negatieve consequenties voor het al dan niet correct selecteren van fokdieren, alsook negatieve consequenties voor de betrokken eigenaar.

Tot slot, in het vooronderzoek van de agressietest is gebleken dat buiten testen minder goede resultaten opleverde. Ook is gebleken in dat voor onderzoek, dat een korte test minder goede

resultaten oplevert. Welnu: de MAG-test wordt buiten gehouden, en is veel korter (16 i.p.v. 43 test-onderdelen), en toch: "de Mag-test is als diagnostisch instrument vrijwel net zo goed als de Agressietest". Hoe kan dat, hoe zit dat? Dit vraagt om een verklaring.

Als het gaat om de vraag welk middel te gebruiken voor gedragskeuring ten behoeve van de fokselectie dan is het antwoord: de MAG-test want dat staat in het reglement. Gezien bovenstaande, is de vraag gerechtvaardigd of dit voor de toekomst zo moet blijven. Te denken valt aan het toestaan van alternatieve testen.

5 Evaluatie Gezondheid

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op diverse gezondheids aspecten, allereerst de huidige fok selectie criteria, maar ook de resultaten uit het gezondheidsonderzoek gepubliceerd in 2002. Met tot slot een aantal conclusies en aanbevelingen. Opgemerkt moet worden dat dit hoofdstuk kort is gebleven, en de materie slechts in hoofdlijnen behandelt. Hiervoor zijn een aantal redenen aan te voeren, een daarvan is het gevolg van de complexiteit van de materie, een andere (hiermee samenhangt) is een beperkte hoeveelheid tijd.

5.1 Huidige Selectie Criteria

De gezondheidseisen voor de fokselectie zijn:

- De hond moet in het bezit zijn van een stamboom afgegeven door de Raad van Beheer;
- Een HD-uitslag door de Raad van Beheer met Uitslag HD-A of HD-B, of van voorheen de W.K.Hirschfeld Stichting met als HD - of HD-tc;
- Een rapport oogonderzoek door een oogarts van de W.K.Hirschfeld Stichting, waarbij vastgesteld is dat de hond vrij is van cataract, entropion en ectropion;
- Een volledig schaar- (of tang-)gebit hebben, M3 mag ontbreken;
- Niet monorchide of cryptorchide zijn (betreft uiteraard alleen reuen)

Een evaluatie van deze criteria is moeilijk, aangezien het vertrekpunt hiervoor een inventarisatie van de populatie nodig is. Wel kan per criterium het volgende gesteld worden.

Verplichting tot een stamboom lijkt zeer logisch. Stambomen van de ouderdieren leidt tot een stamboom voor de puppen (eventueel met aantekeningen).

Met betrekking tot de HD uitslagen heeft er in Nederland een verandering plaatsgevonden, zodanig dat op dit moment aansluiting is bereikt met ons omringende landen. Hierbij is de aanduiding van de uitslag veranderd. Ook schijnt de inhoud van de normering veranderd te zijn, in het bijzonder zou dit betekenen dat een 'net aan' HD-B overeenkomt met een 'goede' HD± (licht positief). Tot op heden zijn er echter nog geen geautoriseerde documenten gevonden die dit kunnen bevestigen. Verder, kunnen we misschien vermoeden dat het percentage HD-A en HD-B uitslagen gestegen is in vergelijking met de oude HD- en HD-tc uitslagen. Hoe dan ook, verder onderzoek naar hoe de relatie tussen het oude en nieuwe HD beoordelingssysteem in elkaar zit, tezamen met een onderzoek naar de diverse percentages van de diverse mogelijke uitslagen kan een goede basis vormen om beslagen ten eis te komen en tot een harmonisatie van de regels van de LHCN en Leo Libero te komen.

Ten aanzien van het voorkomen van cataract, entropion en ectropion is ook nader populatie onderzoek nodig. Op zich zijn hierover al veel gegevens aanwezig, alleen is hiermee nog weinig actieve populatie monitoring gedaan.

Een volledig schaar- (of tang-) gebit is vereist. En de M3 mag ontbreken. Er gaan geluiden de ronden, dat het vaker voorkomen van de P1 een volgende stap in de evolutie is. Alvorens hierover iets zinvols te zeggen, is verder onderzoek nodig. Fokbeleidsmatige stappen komen pas weer daarna.

Uitsluiting van monorchide of cryptorchide reuen, lijkt een zeer algemeen en breed gedragen consensus te hebben. In hoeverre dit vanuit de wetenschappelijke kant onderbouwt is, is niet bekend.

5.2 Gezondheidsinventarisatie

In 2002 is het rapport "Gezondheidsinventarisaties bij een aantal Nederlandse rashondenpopulaties, 1994–2001" gepubliceerd. Zowel door Leonberger eigenaren als door het LHCN bestuur is hier op constructieve wijze meegewerkt, met het doel een beter zicht te krijgen op de gezondheidstoestand van het ras. In [GuPrSc02] is meer te vinden over de inhoud en opzet van het onderzoek. Hier worden de conclusies van dit rapport die betrekking hebben op de Leonberger neergezet.

Bij een aantal grote hondenrassen (... , Leonbergse Hond,...) mag de snel oplopende sterfte met recht zorgelijk worden genoemd. Het gaat om rassen die kampen met afwijkingen en stoornissen waar met de huidige selectiemethoden nauwelijks iets tegen te doen is. Honden van deze rassen halen een gemiddelde leeftijd van tien jaar vrijwel zeker niet.

Ledematen: Het is wellicht niet helemaal reëel om uit te gaan van de 1 `a 2 procent problemen die we bij een aantal rassen in de tabel vinden. Dat doet echter niets af aan de constatering dat een aantal rassen ver boven welke norm dan ook scoort voor dit type problemen. Het gaat om ... , de Leonbergse Hond (26,3 procent), Behalve voor deze rassen geldt ook hier weer dat deze probleemcategorie voor een groot aantal rassen hoog op de agenda dient te staan.

Bloed & afweersysteem. Dit systeem behoort tot de 'moeilijke' systemen omdat de herkenbaarheid van de afwijkingen die ertoe horen niet altijd even groot is. Bij de 'beste' rassen vinden we dan ook slechts tienden van procenten. Desondanks zijn er rassen waarin problemen in deze categorie wel worden herkend en dus kennelijk relevant zijn. Een aantal rassen heeft hier een probleem, ..., de Leonbergse Hond (2,5 procent), Deze groep van afwijkingen verdient met name aandacht vanwege de lage herkenbaarheid en de gecompliceerde vererving voor het overgrote deel van de problemen die hiertoe behoren.

Longen&luchtwegen: Opnieuw een groep van afwijkingen met een lage normstelling, beneden 1 procent. Echter, in dit geval met voor de eigenaren goed herkenbare problemen. Verder zijn er wezenlijke problemen bij de Leonbergse Hond (4,1 procent), Daarnaast zitten nogal wat rassen in het middengebied van 1 `a 2 procent.

Het woord is aan Leonberger land of en wat hiermee gedaan moet worden in termen van een fokbeleid, voortzetting van gezondheids-inventarisatie (als een continue verenigingsverantwoordelijkheid), etc.

5.3 Conclusies

Er liggen zeer goede mogelijkheden om tot een harmonisatie van de HD-eisen te komen tussen de LHCN en Leo Libero. Voor de selectie op gezondheid is dit aspect het enige verschillend tussen de twee. Hoe die harmonisatie er het beste uit kan komen te zien hangt af van de resultaten van een onderzoek te doen naar de relatie tussen het oude en nieuwe HD normeringssysteem tezamen met een de resultaten van HD-uitslagen op populatie niveau en het toepasbare verervingmodel.

Gezien de uitkomsten van de gezondheidsinventarisatie is het noodzakelijk stil te staan bij de vraag wat hiermee gedaan moet worden in termen van fokselectie. Het is aan te bevelen hier expertise van buitenaf in te schakelen (mogelijk op verschillende probleemgebieden) om een beter zicht te krijgen op de mogelijkheden, onmogelijkheden en wenselijkheden op dit gebied.

Tot slot is het aan te bevelen, een gezondheidinventarisatie als continue verenigingsactiviteit op poten te zetten. Op deze manier is continue monitoring van de honden populatie mogelijk. Voorwaarde is wel, dat de verzamelde gegevens verwerkt, geanalyseerd en toegankelijk gemaakt worden. De noodzakelijke vervolgstappen in een dergelijke benadering is, om als

vereniging op basis van die resultaten een vertaalslag te maken naar te nemen maatregelen in de fokkerij.

6 Algemene Conclusies en Aanbevelingen

Dit Het rapport is geschreven op verzoek van het LHCN bestuur. Aanleiding voor deze opdracht was (en is) de al enige tijd gaande discussie over de huidige fokselectie keuring, vaak informeel soms formeel, soms LHCN intern soms Leonberger-Nederland breed.

De resultaten van de evaluatie zijn in een aantal hoofdstukken belicht en gemotiveerd. De invalshoek die hierbij genomen is, zo mag je stellen, een meer wetenschappelijke van aard. En door sommigen zal de inhoud als lastig of moeilijk ervaren worden. Van een kant kan dat ook haast niet anders, omdat het een complexe aangelegenheid betreft. Van de andere kant, komt dit door de speciale bril waarmee naar deze materie gekeken is.

Naast positieve zijn er ook veel kritische kantekeningen te plaatsen bij de diverse onderdelen van de huidige fokselectie. Deze zullen hierna in hoofdlijnen de revue passeren. Echter, de lezer mag zich daarbij wel verplicht voelen ook de aanbevelingen te lezen.

Op abstract niveau is de doelstelling van de fokkerij duidelijk, en vastgelegd in de statuten. Een van de middelen daartoe is de fokselectie (op exterieur, gedrag en gezondheid): door een verantwoorde selectie laat je die ouderdieren toe tot de fokkerij die (hopelijk) met grote kans voor nakomelingen zorgen die leiden tot mooie, gezonde, goedgedragende Leonbergers.

De exterieurkeuring

De aspecten waarop gekeurd wordt in de exterieurkeuring volgt de rasstandaard. Fouten die genoemd worden in de rasstandaard, zijn overgenomen als fokuitsluitende bepalingen. Als kritische kanttekening mag geplaatst worden dat niet altijd even duidelijk is in hoeverre een bepaalde uitsluitende fout erfelijk bepalend is.

Bij de huidige normering van de exterieurkeuring kunnen, kantekeningen geplaatst worden bij de punten toekenning en de normering. Duidelijk is dat het streven van de huidige exterieurkeuring is om Leonbergers met "gemiddeld" of beter exterieur te laten slagen. Ook al kan er vanuit theoretisch oogpunt kritiek geleverd worden op de puntenschaal en de normering, geoordeeld kan worden dat dit op een goede manier gebeurt.

Dit sluit niet uit dat er in de toekomst wijzigingen nodig zijn van de puntenschaal en normering. Verzamelde gegevens en analyse daarvan kunnen aanleiding geven tot aanpassingen.

Vanuit praktisch oogpunt, is de vraag gerechtvaardigd of een aanpassing van de normering noodzakelijk is. Per slot van rekening, lijken er weinig problemen te zijn met de huidige exterieurkeuring.

Een ander aspect dat mogelijk aandacht verdient, is het feit dat op dit moment de exterieurkeuring door een keurmeester wordt uitgevoerd. Te overwegen valt om de exterieurkeuring in de huidige vorm uit te laten voeren door bijvoorbeeld 2 of 3 keurmeesters.

Op dit moment wordt de exterieurkeuring alleen bij Leonbergers uitgevoerd die aangeboden worden voor de fokselectie keuring. Wanneer er daadwerkelijk naar gestreefd wordt om als vereniging een vinger aan de pols te houden als het gaat om het exterieur van de Leonberger populatie en de erfelijke factoren van exterieurkenmerken, moet er naar een vorm gezocht worden om de exterieurkeuring ook voor het monitoren van de populatie in te zetten. Dezelfde keuring (maar dan zonder normering) kan dan bijvoorbeeld worden gebruikt.

De gedragskeuring (MAG-test)

Vanuit een wetenschappelijke invalshoek zijn een aantal goede punten te noemen, zoals: het feit dat de test gestandaardiseerd is, d.w.z. dat veel in het werk gesteld wordt om de testomstandigheden zoveel mogelijk constant te houden; de training van observatoren, hierdoor worden variaties in observaties zo min mogelijk gemaakt.

Vanuit diezelfde invalshoek zijn de nodige kritische kantekeningen te plaatsen. Hier worden een aantal belangrijke genoemd.

Het ontbreken van een definitie van Maatschappelijk Aanvaardbaar Gedrag, hierdoor is de context (de omstandigheden) waarbinnen maatschappelijk aanvaardbaar gedrag vertoond moet worden onduidelijk. Zodoende is het niet verwonderlijk dat veel discussies juist dit punt raken. Dit wordt verder versterkt door het feit dat veel test-onderdelen direct of in iets aangepaste vorm afkomstig zijn uit de agressietest (waar het puur gaat om het ontlokken van agressief bijgedrag) terwijl de onderbouwing voor het zeer complexe fenomeen angstgedrag (wetenschappelijk) gebrekkig is.

Er is geen rasspecifieke validatie uitgevoerd, en ook zijn geen rasspecifieke normeringen vastgesteld. Fokselectie voor een ras vereist in ieder geval een rasspecifieke validatie. Als de test niet valide is voor een bepaald ras, dan wordt geen selectie gemaakt op bijgedrag. Hoe het zit voor de Leonberger weten we niet.

Onderzoek heeft aangetoond dat de MAG test een hoog percentage honden correct identificeert m.b.t. bijgedrag. Ook de specificiteit is hoog, maar de sensitiviteit is laag. Concreet betekent dit (onder de aanname dat de test valide is voor een ras), wanneer bijgedrag veel voor komt in het ras, dan haal je er aardig wat uit de fokkerij (en worden relatief weinig niet-bijters afgekeurd). Wanneer bijgedrag weinig voorkomt in het ras dan keur je toch een behoorlijk aantal niet-bijters af (en worden er relatief weinig bijters afgekeurd). NB: de "moeilijke" woorden, zoals hierboven specificiteit, selectiviteit en validiteit zijn in Bijlage D.1 van het rapport verklaard.

De verdere ontwikkeling en analyse (door het afnemen van de test) is gedaan terwijl deze ook meteen voor fokselectie doeleinden is ingezet. Vanuit wetenschappelijk oogpunt een "ongelukkige" beslissing. Hierdoor kunnen vragen opgeroepen worden als: heeft dit de enquêtes beïnvloed, en daarmee de validatie? Vanuit praktisch oogpunt krijg je de vraag: is mijn hond nu gezakt maar zou deze een jaar later zijn geslaagd (doordat de normering veranderd is)?

De kritiekpunten lijken de vraag te rechtvaardigen of voor de gedragstest alternatieve testen moeten worden toegestaan.

Gezondheidsaspecten

Wat betreft gezondheidsaspecten is een voorzichtig begin gemaakt. Er is geen aanleiding gevonden (ook niet echt onderzocht) om de huidige onderzoeken aan te passen.

Door de raad van beheer is een gezondheids onderzoek uitgevoerd, welke tot een aantal aandachtspunten heeft geleid voor de Leonberger, dit betreft de gezondheidsaspecten: ledematen, bloed & afweersysteem, long & luchtwegen. Het is zaak om hier in Leonberger Nederland eens echt bij stil te staan, en ons af te vragen wat we hier bijvoorbeeld beleidsmatig mee moeten doen.

Ook op het punt van gezondheid, moet opgemerkt worden dat een actievere houding m.b.t. beheer en analyse van beschikbare gegevens wenselijk is (ook over langere tijd, om trends te signaleren). De resultaten hiervan zijn noodzakelijk om op verantwoorde wijze te komen tot eventueel nodige bijstelling van het fokbeleid.

7 Referenties

- [GuPrSc02] J. Gubbels, P. Prins, J. Scholten; *Gezondheidsinventarisatie bij een aantal Nederlandsche rashondenpopulaties, 1994-2001*; Raad van Beheer, oktober 2002.
- [LNV] Correspondentie tussen minister en de 2de kamer:
- [LNVa] <http://www.minlnv.nl/infomart/parlemnt/1998/par98060.htm>
 - [LNVb] <http://www.minlnv.nl/infomart/parlemnt/1999/par99036.htm>
 - [LNVc] <http://www.minlnv.nl/infomart/persinfo/1999/pb18.htm>
 - [LNVd] <http://www.minlnv.nl/infomart/parlemnt/1999/par99276.htm>
 - [LNVe] <http://www.minlnv.nl/infomart/parlemnt/2000/par00313.htm>
 - [LNVf] <http://www.minlnv.nl/infomart/parlemnt/2000/par00313.pdf>
- [NVFR18-3] NVFR, Nieuwbrief 18-3; "Regeling Agressieve Dieren van de Baan?", www.nvfr.nl/nieuwbrief18-3.html, oktober 2003.
- [NVFR18] NVFR, Nieuwsbrief 18, "MAG-Test Scherp Bekritiseerd", www.nvfr.nl/nieuwsbrief18.html
- [NePI97] W.J. Netto, D.J.U. Planta; *Behavioural Testing for aggression in the domestic dog*; Applied Animal Behaviour Science 52 (1997), pp. 243-263.
- [PINe99] D.J.U. Planta, W.J. Netto; *Behavioural testing for aggression in the domestic dog*; Proceedings of the Second World Meeting on Ethology; Lyon, September 1999, p19-28.
- [Pla00] D. Planta; *Gedragstest voor volwassen honden, mogelijkheden en beperkingen*; Symposium Agressieve honden problematiek: Een multifactoriële benadering; België, maart 2000. <http://www.vdwe.info/Teksten/HONDENSymposiumNL.htm>
- [Pla01] D. Planta; *De MAG-TEST, de toepassingsmogelijkheden als een agressietest voor honden*; Raad van Beheer, 2001. *Dit rapport was niet beschikbaar en is derhalve geen gebruikte bron voor dit rapport.*
- [Pla02] D.J.U. Planta; *Testen van honden op aggressief bijgedrag en op angstgedrag ten behoeve van fokselectie*; in Proceedings of the Centennial Conference Dutch Kennel Club, Amsterdam, Juli 2002.
- [PIBe04] D. Planta, B.J.F. van Beijnum, email correspondentie.
- [PPH99] *Sociale Honden Bijten Niet – Nota voor de Aanzet van een Preventiebeleid ter Voorkoming van Bijtincidenten door Honden*; Platvorm Preventie Hondenbeten; september 1999. <http://www.minlnv.nl/infomart/parlemnt/1999/par99276.pdf>
- [RvB03] Raad van Beheer, Bestuursinfo jaargang 1 nummer 8, MAG-Test, 1 augustus 2003.
- [VHI03] Van Hall Instituut; *To test or not to test? Contra-expertise onderzoek naar de evaluatie van de Mag-test*; mei 2003. *Dit rapport was niet beschikbaar en is derhalve geen gebruikte bron voor dit rapport.*

Bijlage A Rasstandaard Leonbergse Hond

A.1 Duitstalige versie

FCI – STANDARD NR. 145 / 20. 09. 2002 / D

LEONBERGER

URSPRUNG : Deutschland.

DATUM DER PUBLIKATION DES GÜLTIGEN ORIGINALSTANDARDS : 04.01.1996.

VERWENDUNG : Wach-, Begleit- und Familienhund.

KLASSIFIKATION FCI : Gruppe 2 Pinscher und Schnauzer,
Molossoide – Schweizer
Sennenhunde und andere Rassen.
Sektion 2.2 Molossoide, Berghunde.
Ohne Arbeitsprüfung.

KURZER GESCHICHTLICHER ABRISS : Ende der dreissiger, Anfang der vierziger Jahre des 19. Jahrhunderts kreuzte Heinrich Essig, Stadtrat in Leonberg bei Stuttgart, eine schwarzweiße Neufundländerhündin mit einem sog. „Barry-Rüden“ aus dem Klosterhospiz Großer St. Bernhard. Später kam zusätzlich ein Pyrenäen-Berghund dazu. Das Ergebnis waren sehr große Hunde mit vorwiegend langem, weißem Haar. Essigs Ziel war ein löwenähnlicher Hund. Der Löwe ist das Wappentier der Stadt Leonberg.

Die ersten wirklich „Leonberger“ genannten Hunde wurden 1846 geboren. Sie vereinigten in sich die hervorragenden Eigenschaften der Ausgangsrassen.

Bereits kurze Zeit später wurden viele dieser Hunde von Leonberg aus als Statussymbol in die ganze Welt verkauft. Ende des 19. Jahrhunderts wurde der Leonberger in Baden- Württemberg vorzugsweise als Bauernhund gehalten. Seine Wach- und Zugeigenschaften wurden viel gerühmt.

In beiden Weltkriegen und in der Not der Nachkriegszeiten ging die Zahl der Zuchthunde dramatisch zurück.

Heute ist der Leonberger ein vorzüglicher Familienhund, der allen Ansprüchen unseres modernen Lebens gerecht wird.

ALLGEMEINES ERSCHEINUNGSBILD : Dem ursprünglichen Verwendungszweck entsprechend ist der Leonberger ein sehr großer, kräftiger, muskulöser und doch eleganter Hund. Ihn zeichnen harmonischer Körperbau und selbstbewußte Ruhe bei durchaus lebhaftem Temperament aus. Besonders der Rüde ist mächtig und kraftvoll.

WICHTIGE PROPORTIONEN : Widerristhöhe zur Rumpflänge 9 : 10.

Die Brusttiefe beträgt annähernd 50 % der Widerristhöhe.

VERHALTEN / CHARAKTER (WESEN) : Als Familienhund ist der Leonberger unter den heutigen Wohn- und Lebensbedingungen ein angenehmer Partner, der ohne Schwierigkeiten überallhin mitgenommen werden kann und der sich durch ausgesprochene Kinderfreundlichkeit auszeichnet. Er ist weder scheu noch aggressiv. Als Begleithund ist er ein angenehmer, folgsamer und furchtloser Begleiter in allen Lebenssituationen.

Zur geforderten Wesensfestigkeit gehören insbesondere:

- Selbstsicherheit und souveräne Gelassenheit,
- Mittleres Temperament (u.a. auch Spieltrieb),
- Unterordnungsbereitschaft,
- Gute Lern- und Merkfähigkeit,
- Lärmunempfindlichkeit.

KOPF : Er ist im ganzen tiefer als breit und eher langgestreckt als gedrungen; Verhältnis Fang zu Oberkopf etwa 1 : 1. Die Haut liegt überall an, keine Stirnfalten.

OBERKOPF :

Schädel : Im Profil und von vorn gesehen wenig gewölbt, dem Rumpf und den Gliedmaßen entsprechend kräftig, aber nicht schwer. Der hintere Teil ist nicht wesentlich breiter als der bei den Augen.

Stop : Klar erkennbar, aber mäßig ausgeprägt.

GESICHTSSCHÄDEL :

Nasenschwamm : Schwarz.

Fang : Eher lang, nie spitz zulaufend; Nasenrücken gleichmäßig breit, nie eingesenkt, eher leicht gewölbt (ramsnasig).

Lefzen : Anliegend, schwarz, Lefzenwinkel geschlossen.

Kiefer / Zähne : Kräftige Kiefer mit einem perfekten, regelmäßigen und vollständigen Scherengebiss, wobei die obere Zahnreihe ohne Zwischenraum über die untere greift und die Zähne senkrecht im Kiefer stehen, mit 42 gesunden Zähnen gemäß der Zahnformel (das Fehlen der M3 wird toleriert); Zangengebiss ist zulässig; im Unterkiefer keine Einschnürung bei den Eckzähnen.

Backen : Nur wenig entwickelt.

Augen : Hellbraun bis möglichst dunkelbraun, mittelgroß, oval, weder tief liegend noch hervortretend, weder zu eng noch zu weit auseinander stehend; Augenlider anliegend, keine Bindehaut zeigend; das Weiße des Auges (sichtbarer Teil der Lederhaut) nicht gerötet.

Ohren : Hoch und nicht weit hinten angesetzt, hängend, mittelgroß, anliegend, fleischig.

HALS : In leichtem Bogen ohne Absatz in den Widerrist übergehend; eher etwas lang als gedrungen; ohne lose Kehlhaut oder Wamme.

KÖRPER :

Widerrist : Ausgeprägt, besonders beim Rüden.

Rücken : Stramm, gerade, breit.

Lenden : Breit, kräftig, gut bemuskelt.

Kruppe : Breit, relativ lang, sanft abgerundet, fließend in den Rutenansatz übergehend, keinesfalls überbaut.

Brust : Breit, tief, mindestens bis auf Ellenbogenhöhe reichend, nicht zu tonnenförmig, eher oval.

Untere Profillinie und Bauch : Nur leicht aufgezo-gen.

RUTE : Sehr reich behaart, im Stand gerade hängend, auch in der Bewegung nur leicht aufgebogen und möglichst nicht über die Verlängerung der Rückenlinie hinausgehend getragen.

GLIEDMASSEN : Sehr kräftig, insbesondere beim Rüden.

VORDERHAND : Vorderläufe gerade, parallel und nicht eng gestellt.

Schulter / Oberarm : Lang, schräg gelagert, miteinander einen nicht zu stumpfen Winkel bildend, gut bemuskelt.

Ellenbogen : Anliegend.

Vordermittelfuß : Kräftig, fest, von vorn gesehen gerade; von der Seite betrachtet nahezu senkrecht stehend.

Vorderpfoten : Gerade gestellt (weder ein- noch auswärts gedreht), rundlich, geschlossen; Zehen gut gewölbt; schwarze Ballen.

HINTERHAND : Stellung der Hinterläufe von hinten gesehen nicht zu eng, parallel; Sprunggelenke und Pfoten weder ein- noch auswärts gerichtet.

Becken : Schräg liegend.

Oberschenkel : Ziemlich lang, schräg gelagert, stark bemuskelt. Ober- und Unterschenkel bilden einen deutlichen Winkel.

Sprunggelenk : Kräftig, deutlicher Winkel zwischen Unterschenkel und Hintermittelfuß.

Hinterpfoten : Gerade stehend, nur wenig länglich; Zehen gewölbt; Ballen schwarz.

GANGWERK : Raumgreifender, gleichmäßiger Bewegungsablauf in allen Gangarten; ausgreifender Vortritt und guter Schub; in Schritt und Trab, von vorn und hinten betrachtet, geradlinige Gliedmaßenführung.

HAARKLEID :

HAAR : Mittelweich bis derb, reichlich lang, anliegend, nie gescheitelt; überall trotz guter Unterwolle noch die Formen des Gebäudes erkennen lassend; schlicht, leicht gewellt noch gestattet; an Hals und Brust – besonders beim Rüden – eine Mähne bildend; deutliche Befederung der Vorder-, ausgeprägte Hosen an den Hinterläufen.

FARBE : Löwengelb, rot, rotbraun, auch noch sandfarben (fahlgelb, cremefarbig) und alle Kombinationen zwischen ihnen, jeweils mit schwarzer Maske; schwarze Haarspitzen sind zulässig, Schwarz darf jedoch nicht die Grundfarbe des Hundes bestimmen. Aufhellungen der Grundfarbe an der Unterseite der Rute, an der Halskrause, der Befederung der Vorder- und den Hosen der Hinterläufe dürfen nicht so ausgeprägt sein, daß sie die Harmonie mit der Hauptfarbe stören. Ein kleiner weißer Brustfleck oder schmaler Bruststrich und weiße Haare an den Zehen werden toleriert.

GRÖSSE :

Widerristhöhe : Rüden 72 – 80 cm, empfohlenes Mittelmaß 76.

Hündinnen 65 – 75 cm, empfohlenes Mittelmaß 70.

FEHLER : Jede Abweichung von den vorgenannten Punkten muß als Fehler angesehen werden, dessen Bewertung in genauem Verhältnis zum Grad der Abweichung stehen sollte.

AUSSCHLIESSENDE FEHLER :

- Scheue und aggressive Hunde.
- Starke anatomische Fehler (z.B. ausgeprägte Kuhhessigkeit, ausgeprägter Karpfenrücken, starker Senkrücken, extremes Ausdrehen der Vorderpfoten, absolut ungenügende Winkel am Schulter-, Ellenbogen-, Knie- oder Sprunggelenk).
- Brauner Nasenschwamm.
- Sehr starker Pigmentverlust an den Lefzen.
- Zahnunterzahl (ausgenommen M3), Vorbiß und Rückbiß,
- sonstige Gebißfehler.
- Augen ohne Braunanteil.
- Entropium, Ektropium.
- Starke Ringelrute oder zu hoch geringelte Rute.
- Braune Fußballen.

- Rollhaar oder stark gelockt.
- Fehlfarben (Braun mit brauner Nase und braunen Ballen, Black & Tan, Schwarz, Silber, Wildfarbe).
- Vollständiges Fehlen der Maske.
- Zuviel Weiß (von den Zehen bis in den Mittelfuß reichend, über handgroßer Brustfleck, Weiß an anderen Stellen).

N.B. : Rüden müssen zwei offensichtlich normal entwickelte Hoden aufweisen, die sich vollständig im Hodensack befinden.

A.2 Engelstalige versie

FCI-STANDARD N°145 / 20. 09. 2002 / GB

LEONBERGER

TRANSLATION : Mrs. C. Seidler, revised by Mrs E.Peper

ORIGIN : Germany.

DATE OF PUBLICATION OF THE ORIGINAL VALID STANDARD : 04.01.1996.

UTILIZATION : Watch, Companion and Family Dog.

CLASSIFICATION F.C.I. : Group 2 Pinscher and Schnauzer, Molossoid breeds, Swiss Mountain and Cattle Dogs and other breeds.

Section 2.2 Molossoid breeds, Mountain type.

Without working trial.

BRIEF HISTORICAL SUMMARY : At the end of the thirties, beginning of the forties of the 19th century, Heinrich Essig, town Councillor in Leonberg near Stuttgart, crossed a black and white Newfoundland bitch with a so-called "Barry" male from the monastery hospice Grand St.Bernhard. Later a Pyrenean Mountain Dog was added. This resulted in very large dogs with predominantly long, white coats. Essig's aim was for a lion-like dog. The lion is the heraldic animal of the city of Leonberg.

The first dogs really called "Leonbergers" were born in 1846. They combined the excellent qualities of the breeds from which they stemmed.

Only a short time later, many of these dogs were sold as status symbols from Leonberg all over the world. At the end of the 19th century, the Leonberger was kept in Baden-Württemberg as the preferred farm dog. His watch and draft abilities were much praised.

In both World Wars and the needy post war times, the numbers of breeding stock reduced dramatically. Today the Leonberger is an excellent family dog which fulfills all the demands of modern life.

GENERAL APPEARANCE : According to his original purpose, the Leonberger is a large, strong, muscular yet elegant dog. He is distinguished by his balanced build and confident calmness, yet with quite lively temperament. Males, in particular, are powerful and strong.

IMPORTANT PROPORTIONS : Height at the withers to length of body : 9 to 10. The depth of chest is nearly 50% of the height at withers.

BEHAVIOUR / TEMPERAMENT : As a family dog, the Leonberger is an agreeable partner for present day dwelling and living conditions, who can be taken anywhere without difficulty and is distinguished by his marked friendliness towards children. He is neither shy nor aggressive. As a companion, he is agreeable, obedient and fearless in all situations of life.

The following are particular requirements of steady temperament :

- Self assurance and superior composure.
- Medium temperament (including playfulness).
- Willing to be submissive.
- Good capacity for learning and remembering.
- Insensitive to noise.

HEAD : On the whole deeper than broad and elongated rather than stocky. Proportion of length of muzzle to length of skull: about 1 to 1. Skin close fitting all over, no wrinkles.

CRANIAL REGION :

Skull : In profile and seen from the front, slightly arched. In balance with body and limbs, it is strong but not heavy. The skull at its back part is not substantially broader than near the eyes.

Stop : Clearly recognisable but moderately defined.

FACIAL REGION :

Nose : Black.

Muzzle : Rather long, never running to a point; nasal bridge of even breadth, never dipped, rather slightly arched (roman nose).

Lips : Close fitting, black, corners of lips closed.

Jaws/Teeth : Strong jaws with a perfect, regular and complete scissor bite, the upper teeth closely overlapping the lower teeth without any gap, and teeth set square to the jaw with 42 sound teeth according to the dentition formula (missing M3 tolerated). Pincer bite is accepted; no constriction at the canines in the lower jaw.

Cheeks : Only slightly developed.

Eyes : Light brown to as dark brown as possible, medium size, oval, neither deep set, nor protruding, neither too close together nor too wide apart. Eyelids close fitting, not showing any conjunctiva. The white of the eye (the visible part of the sclera) not reddened.

Ears : Set on high and not far back, pendant, of medium size, hanging close to the head, fleshy.

NECK : Running in a slight curve without break to the withers. Somewhat long rather than stocky, without throatiness or dewlap.

BODY :

Withers : Pronounced, specially in males.

Back : Firm, straight, broad.

Loins : Broad, strong, well muscled.

Croup : Broad, relatively long, gently rounded, flowing to merge with tail set on; never overbuilt.

Chest : Broad, deep, reaching at least to the level of the elbows. Not too barrel shaped, more oval.

Underline and belly : Only slightly tucked up.

TAIL : Very well furnished; while standing, it hangs down straight; also in movement it is only slightly curved and if at all possible should not be carried above the prolongation of the topline.

LIMBS : Very strong, specially in males.

FOREQUARTERS : Forelegs straight, parallel and not too close.

Shoulders / Upper arm : Long, sloping, forming a not too blunt angle, well muscled.

Elbows : Close to the body.

Pastern : Strong, firm; seen from the front, straight; almost vertical, seen from the side.

Forefeet : Straight (turning neither in nor out), rounded, tight, toes well arched; black pads.

HINDQUARTERS : Seen from the rear, position of the hind legs not too close, parallel. Hocks and feet : turned neither in nor out.

Pelvis : Slanting.

Upper thigh : Rather long, slanting, strongly muscled. Upper and lower thigh form a distinct angle.

Hocks : Strong, distinct angle between lower thigh and rear pastern.

Hind feet : Standing straight, only slightly longish. Toes arched, pads black.

GAIT / MOVEMENT : Ground covering even movement in all gaits. Extending well in front with good drive from the hindquarters. Seen from front and behind the limbs move in a straight line when walking or trotting.

COAT

HAIR : Medium soft to coarse, profusely long, close fitting, never parted, with the shape of the whole body be visible despite the thick undercoat. Straight, slight wave still permitted; forming a mane on neck and chest, specially in males; distinct feathering on front legs and ample breeches on hind legs.

COLOUR : Lion yellow, red, reddish brown, also sandy (pale yellow, cream coloured) and all combinations in between, always with a black mask. Black hair tips are permitted; however, black must not determine the dog's basic colour. Lightening up of the basic colour on the underside of the tail, the mane, the feathering on the front legs and the breeches on the hind legs must not be so pronounced as to interfere with the harmony of the main colour. A small white patch or stripe on the chest and white hairs on the toes are tolerated.

SIZE :

Height at the withers :

Dogs 72 to 80 cm (recommended average 76 cm).

Bitches 65 to 75 cm (recommended average 70 cm).

FAULTS : Any departure from the foregoing points should be considered a fault and the seriousness with which the fault should be regarded should be in exact proportion to its degree.

DISQUALIFYING FAULTS :

- Shy or aggressive dogs.
- Severe anatomical faults (i.e. pronounced cow hocks, pronounced roach back, bad swayback; front feet turning out extremely. Totally insufficient angulation of shoulder, elbow, stifle or hock joints.
- Brown nose leather.
- Very strong lack of pigment in lips.
- Absence of teeth (with the exception of M3). Over- or undershot or other faults in mouth.
- Eyes without any brown.
- Entropion, ectropion.
- Distinct ring tail or too highly curled up tail.
- Brown pads.
- Cords or strong curls.
- Faulty colours (brown with brown nose and brown pads; black and tan; black; silver; wild-coat colour).

- Complete lack of mask.
- Too much white (reaching from toes onto pasterns), white on chest larger than palm of hand, white in other places).

N.B. : Male animals should have two apparently normal testicles fully descended into the scrotum.

Bijlage B Exterieur Keuring LHCN

B.1 Keuringsonderdelen exterieur

In onderstaande tabellen betekent 'X' dat dit veld niet ingevuld kan worden.

AFMETINGEN

Hoogte: cm		Minimale hoogte: reu 72 cm. / teef 65 cm.		
Lengte cm In verhouding	Kort / Lang	Te kort / Te lang	Te klein

VACHT

Kleur	Leeuwengeel / Goudgeel / Roodbruin / Zandkleur / Zilvergrijs	Geen zwart / Zwarte punten / Zwart dek / Overwegend zwart / Zwarte ondervacht	Geen wit / Wit aan:	Black and tan / Liver and tan / Geheel bruin
-------	--	---	--	--

REU

Teelbalen	Beide aanwezig			Monorchide / Cryptorchide
-----------	----------------	--	--	---------------------------

VOORKOMEN

Punten	8	6	4	Afgekeurd
Massa	Goed	Voldoende	Weinig	X
Botwerk	Goed	Voldoende	Weinig	Te weinig
Geslachtstype	Goed	Voldoende	Matig	X
Bespiering	Goed	Matig	Slecht	X
Totaalbeeld	Goed	Voldoende	Weinig	Ontypisch
Score (minimaal 30 punten): punten				

VACHT

Punten	8	6	4	Afgekeurd
Structuur	Sluik / Golvend / Open	Slagen	Gekruild	Extreem gekruild
Lengte	Lang	Halflang	Kort	X
Halskraag	Aanwezig / N.v.t. Teef	Net aanwezig	Afwezig	X
Bevedering	Goed	Voldoende	Weinig	X
Broek	Goed	Voldoende	Weinig	X
Score (minimaal 30 punten): punten				

ROMP & STAART IN STAND

Punten	8	6	4	Afgekeurd
Romp				
Voorborst	Goed / voldoende	Matig	Onvoldoende	X
Borstdiepte	Goed / voldoende	Matig	Onvoldoende	X
Rug in stand	Krachtig / recht	Matig	Slap / zadel	Karper

Ribwielving	Goed	Vlak	Te rond	X
Staart in stand				
Lengte	Lang / Tot sprong	Kort	Te kort	X
Dracht	Correcte bezem	Vrolijk / Valt zijwaards	Over rug gekruild	Voelbare haakstaart / Voelbare knikstaart
Score (minimaal 36 punten) punten				

HOOFD

Punten	8	6	4	Afgekeurd
Gebit	Compleet ¹ + schaar	Compleet ¹ + Krappe schaar / Ruime schaar / Tang	Compleet ¹ + Onregelmatige schaar / onregelmatige tang	Onderbijter / Bovenbijter / Incompleet: ontbreekt
Ogen	Donkerbruin	Middelbruin	Lichtbruin	Roofvogel
Oogvorm	Amandel	Rond	Bol / diepliggend	X
Oogleden	Gesloten	Wat open ooghoeken	Open / naar binnen gedraaid ²	X
Oren	Hoog aangezet	Laag aangezet	Open	X
Masker	Hoog / Middelhoog	Onderbroken	Ontbreekt	Bruin
Neusspiegel	X	X	X	Bruin
Voorsnuit	In verhouding	Kort / Lang / Smal / Breed	Verstoord beeld	X
Neusrug	Ramsneus	Vlak	Dip	X
Schedel	Juiste wielving	Breed / Smal	Sterk gewelfd	X
Stop	Juiste diepte	Diep / Vlak	Te diep / Te vlak	X
Lippen	Goed gesloten	Iets open mondhoeken	Open mondhoeken	X
Lippigment	Goed	Iets pigmentverlies	Sterk pigmentverlies	X
Hals	Droog	Keelhuid	Wammen te kort / wammen te lang	X
Score (minimaal 78 punten): punten				

¹ M3 mag ontbreken.

² indien aangekruist dierenartsverklaring.

VOORHAND

Punten	8	6	4	Afgekeurd
Schouderligging	Goed	Matig	Te ver naar voren	X
Ellebogen	Goed aansluitend	Wat los	Los / Uitdraaiend	X
Middenvoet	Krachtig	Matig	Slap	X
Voeten	Gesloten, rond	Gesloten, wat lang	Spreidtenen, lang	X
Voetzolen	X	X	X	Bruin
Stand	Correct	Steil / Nauw	Frans / Uitdraaiende voeten	X
Score (minimaal 30 punten): punten				

ACHTERHAND

Punten	8	6	4	Afgekeurd
Bekken	Goede ligging	X	Helt te veel / te vlak	X
Knie	Goed gehoekt	Matig gehoekt	Nauwlijks gehoekt	X
Sprongen	Goed gehoekt	Matig gehoekt	Steil	Knikt naar voren door
Voeten	Gesloten, rond	Gesloten, wat lang	Spreidtenen	X
Voetzolen	X	X	X	Bruin
Stand	Correct	Nauw / Breed	Steil / Koehakkig / Uitgedraaide voeten / Trillen	Verkeerde beenstelling
Score (minimaal 30 punten): punten				

GANGWERK

Punten	8	6	4	Afgekeurd
Rug	Krachtig	Matig / Rolt	Slingert	X
Staartdracht	Correcte bezem	Vrolijk / Valt zijwaarts	Over rug gekruld	X
Voor	Goed	Wijd / Nauw / Los in polsen / Los in ellebogen	Kruist / Stept / Stampen	X
Achter	Goed	Nauw / Wijd	Sikkelhakkig / Kruist	X
Stuwing	Krachtig	Voldoende	Onvoldoende	X
Totaal	Ruim uitgrijpend / Uitgrijpend	Wat gebonden	Ondergeschoven / Telgang	X
Score (minimaal 36 punten): punten				

B.2 Normering FSK Exterieur

De normering van de FSK exterieur keuring is als volgt:

op geen enkel onderdeel mag een 'afgekeurd' voorkomen.

Voor ieder onderdeel (t.w. voorkomen, vacht, romp&staart in stand, hoofd, voorhand, achterhand, gangwerk) moet de bij het onderdeel behorende minimum score minimaal gehaald zijn.

Onderdeel	Minimale score	Behaalde score
Voorkomen	30	...
Vacht	30	...
Romp&staart	36	...
Hoofd	78	...
Voorhand	30	...
Achterhand	30	...
Gangwerk	36	...
Totaal	270	...

Bijlage C Gedragskeuring LHCN

C.1 Keuringsonderdelen MAG-Test

In onderstaande tabel is de weergegeven op welke wijze een uitslag van de MAG test wordt weergegeven, t.w. in termen van de testonderdelen (16 in totaal) en de mogelijke beoordelingsobservaties per testonderdeel. In de navolgende paragrafen wordt in meer detail uiteengezet hoe de uitvoering van de MAG-Test wordt gedaan, wat de betekenis van de beoordelingsobservaties is en welke normering voor slagen wordt toegepast.

A. TESTONDERDELEN MET EIGENAREN

	Vriendelijk	Zeker	Onzeker	Angst	Grote angst	Paniek	Dreigen	Uitval-hap Snap-beet	Neiging tot domineren
1. kennismaking	o	o	o	o	o	o	o	o	o
2. voorwerpen (1)	X	o	o	o	o	o	o	o	o
3. voorwerpen (2)	X	o	o	o	o	o	o	o	o
4. geluiden (1)	X	o	o	o	o	o	o	o	o
5. geluiden (2)	X	o	o	o	o	o	o	o	o
6. insluiting	o	o	o	o	o	o	o	o	o
7. versnelde insluiting	o	o	o	o	o	o	o	o	o
16. Eigenaar met kinderfiguur	o	o	o	o	o	o	o	o	o

B. TESTONDERDELEN ZONDER EIGENAREN

	Vriendelijk	Zeker	Onzeker	Angst	Grote angst	Paniek	Dreigen	Uitval-hap Snap-beet	Neiging tot domineren
8. passerende hond	o	o	o	o	o	o	o	o	o
9. vriendelijke benadering	o	o	o	o	o	o	o	o	o
10. benadering met lawaai	o	o	o	o	o	o	o	o	o
11. benadering met voorwerp	o	o	o	o	o	o	o	o	o
12. kinderfiguur (1)	o	o	o	o	o	o	o	o	o
13. kinderfiguur (2)	o	o	o	o	o	o	o	o	o
14. fixerende benadering	o	o	o	o	o	o	o	o	o
15. vriendelijke benadering na stress	o	o	o	o	o	o	o	o	o

C.2 Beschrijving van de MAG-Test

In het navolgende wordt ieder testonderdeel in meer detail beschreven, hierbij wordt de nummering van bovenstaande tabellen gebruikt.

1. kennismaking	Een testhulpert loopt met uitgestoken hand naar hond en eigenaar toe, begroet de eigenaar. Als de hond niet zelf met de naderende persoon contact maakt, aait deze de hond om de passieve vriendelijkheid te testen. Test niet langer dan 30 seconden laten duren. De testhulpert geeft de flexilijn met stevige leren halsband (geen slipkettling) aan de eigenaar om de hond om te doen.
2. Testonderdeel voorwerp 1 (grote lap)	De eigenaar loopt met de hond aan een flexilijn naar de pion die op een afstand van 1.5 m voor de prikkel staat. Als hij daar staat, wordt een grote lap b.v. jasschort van grond omhoog getrokken en valt vervolgens weer op de grond. De eigenaar blijft staan om de hond de gelegenheid te geven zelf op onderzoek uit te gaan. Na 10 seconden geeft de testhulpert een teken en dan gaat de eigenaar naar het voorwerp toe en lokt de hond, als deze niet zelf komt. Dit mag 10 seconden duren en op teken van de testhulpert loopt de eigenaar door naar de volgende pion.

3. voorwerp 2 (bewegend vreemd voorwerp, kat)	De eigenaar loopt met de hond aan een flexilijn naar de pion die op een afstand van 1.5 m voor de prikkel staat. Als hij daar staat, wordt een groot voorwerp langs getrokken. De eigenaar blijft staan om de hond de gelegenheid te geven zelf op onderzoek uit te gaan. Na 10 sec. geeft de testhulp een teken en dan gaat de eigenaar naar het voorwerp toe en lokt de hond, als deze niet zelf komt. Dit mag 10 seconden duren en op teken van de testhulp loopt de eigenaar door naar de volgende pion.
4. geluid 1 (alarmsignaal, toeter)	De eigenaar loopt met de hond aan een flexilijn naar de pion die op een afstand van 1.5 m voor de prikkel staat. Als hij daar staat wordt, gaat gedurende 10 seconden een alarmsignaal. De eigenaar blijft staan om de hond de gelegenheid te geven zelf op onderzoek uit te gaan. Na 10 seconden geeft de testhulp een teken en dan gaat de eigenaar naar het voorwerp toe en lokt de hond, als deze niet zelf komt. Dit mag 10 seconden duren en op teken van de testhulp loopt de eigenaar door naar de volgende pion.
5. geluid 2 (harde klap door blikken op metalen ondergrond)	De eigenaar loopt met de hond aan een flexilijn naar de pion die op een afstand van 1.5 m voor de prikkel staat. Als hij daar staat, valt een flink blik met kiezels gevuld, op een metalen plaat. De eigenaar blijft staan om de hond de gelegenheid te geven zelf op onderzoek uit te gaan. Na 10 seconden geeft de testhulp een teken en dan gaat de eigenaar naar het voorwerp toe en lokt de hond, als deze niet zelf komt. Dit mag 10 seconden duren en op teken van de testhulp loopt de eigenaar door naar de plaats van het volgende onderdeel.
6. insluiting (3 personen)	Hond en eigenaar staan zo voor een muur / afrastering / hek, dat de hond ruimte heeft om achter de eigenaar weg te kruipen. Aan de muur, afrastering of hek zit een daarvoor geschikt bevestigingspunt met daaraan een lijn van 2 m, waaraan de eigenaar de hond vastmaakt. De flexilijn heeft de hond ook aan de halsband. De eigenaar gaat naast de hond staan en neemt de flexilijn in de hand. De extra bevestiging is een veiligheidsmaatregel. Als achtergrond mag geen verstek gebruikt worden, maar alle andere mogelijkheden (houten of stenen muur, katoenen of canvas scherm, afrastering of hek e.d.). De testhulpers gaan op uitgangspunt op een afstand van ongeveer 6 m van de hond staan. Met normale pas (dus niet vertraagd of versneld) wordt de eigenaar en hond door 3 personen ingesloten. De testhulpers zwijgen en kijken naar de hond die zo ver wordt genaderd dat hij net niet bij de helpers kan komen (het einde van de lijn markeren met een kalkstreep op grond is handig!, anders aangeven met pionnen). De testhulpers blijven 5 seconden staan, doen daarna een pas achteruit. Dan pas draaien zij zich om en lopen in het zelfde tempo terug. De hond wordt niet aangehaald en de testhulpers blijven zwijgen.
7. versnelde insluiting (3 personen)	Direct als de testhulpers weer op het uitgangspunt zijn, gaan ze zwijgend en in looppas op de eigenaar en hond af. Ze kijken de hond aan. De testhulpers sluiten de eigenaar en hond in tot zover dat de hond net niet bij hen kan komen (kalkstreep). De testhulpers blijven 5 seconden staan, doen daarna een pas achteruit. Dan pas draaien zij zich om en lopen in het zelfde tempo terug. De hond wordt niet aangehaald.
8. passerende hond	De eigenaar van een van de andere te testen honden, of een testhulp met een daarvoor geschikte hond, loopt met een aangeliende hond van het zelfde geslacht als de te testen hond in de (kijk)richting van de laatste tot de pion op afstand van 2 m van de alleen gelaten hond. Hij blijft 20 seconden staan en gaat weer weg. De geleider zegt niets tegen zijn hond (geen appel).
9. vriendelijke benadering	De testhulp loopt op een vriendelijke manier recht op de hond af.
10. benadering met lawaai (bel)	De testhulp loopt op een teken van de testleider met een bel naar de hond tot de 2-meter markering. Dan begint hij luid te bellen, daarbij de hond, zo nodig steeds volgend. Vervolgens stapt hij op een teken van de testleider naar achteren en loopt weg (deze test duurt 20 seconden).
11. benadering met voorwerp (paraplu)	De testhulp loopt op een teken van de testleider met een paraplu naar de hond tot de 2-meter markering. Dan doet hij gedurende 20 sec. de paraplu open en dicht, daarbij de hond, zo nodig, steeds volgend. Vervolgens stapt hij op een teken van de testleider naar achteren en loopt weg. Het gebruik van een automatisch openklappende paraplu is niet toegestaan.
12. kinderfiguur (1)	Vanaf het startpunt wordt een pop van 70-80 cm. hoog met naar voren gestrekte armpjes in de richting van de hond getrokken tot deze de pop gemakkelijk kan bereiken. Daarbij dient de lijn, waarmede de pop wordt voortbewogen, laag op de grond te worden gehouden. Dan wordt de pop gedurende 10 sec. stilgezet. Vervolgens wordt de pop op een teken van de testleider voorbij de hond getrokken over een afstand van tenminste 4 meter dan wel teruggetrokken als het voortrekken door de hond wordt belemmerd (de

	totale duur van test is 20 sec.)
13. kinderfiguur (2) (opdringerige pop)	Op een teken van de testleiders loopt een testhelper, de pop met naar voren gestrekte armpjes aan de grond en recht voor zicht uit houdend, naar de hond en probeert de hond met de pop aan te raken. De hond dient tenminste éénmaal te worden aangeraakt. Vervolgens stapt hij op een teken van de testleider naar achteren en gaat weg (deze test duurt 20 seconden).
14. fixerende benadering	Een andere testhelper als bij vorig onderdeel loopt op een sluipende manier naar de hond toe en kijkt daarbij de hond strak aan. Hij blijft net voor de 2 m cirkel van de hond staan (kalkstreep) en kijkt 20 seconden de hond strak aan (dreigen door fixeren). Als de hond met kop en / of lijf wegdraait, loopt de helper met de hond mee. Na 20 seconden stapt hij naar achter, draait zich om en gaat weg.
15. vriendelijk benaderen na stress	Dezelfde testhelper als bij onderdeel fixerende benadering loopt op een vriendelijke manier recht op de hond af. Hij wacht 10 seconden als de hond zelf geen contact zoekt en probeert hierna de hond te aaien met zichzelf beschermende maatregelen (kunsthand). Hij blijft met zijn lichaam buiten de 2 m lijnafstand van de hond (kalkstreep), stapt naar achter en draait zich om en loopt weg.
16. eigenaar met kinderfiguur	De eigenaar wordt teruggeroepen, pakt de pop aan het armpje en loopt met de pop naast zich naar zijn hond en laat zijn hond met de pop kennismaken (20 seconden).

C.3 Beschrijving van Termen

In het navolgende vindt u een lijst van definities c.q. beschrijvingen van termen die betrekking hebben op gedragskarakteriseringen. Termen die in de MAG-test voorkomen zijn vetgedrukt.

Bron van onderstaande lijst is de website www.astch.nl, medeopstellers van deze lijst zijn dr. M. B. H. Schilder en drs. D. J. U. Planta (april 2000)

ANGSTGERELATEERDE GEDRAGSKARAKTERISERINGEN

Gereserveerd/wantrouwen	hond nadert voorwerp of persoon niet, geen wijken/vluchten ed., geen houdingsverlaging, geen verdere angstsignalen, negeert lokken, geheven voorpoot kan voorkomen.
Ontwijken	hond loopt in een neutrale of hogere houding dan neutraal met boog om prikkel heen of loopt achteruit t.o.v. prikkel, of zonder verdere houdingsverlaging als staart al lager is dan neutraal.
Schrikachtig	aantal malen dat de hond een schrikreactie geeft (b.v. ineem duiken, wijken, deinzen) gedeeld door het aantal prikkels.
ONZEKER	lichte vorm van angst; lichte houdingsverlaging(oren naar achter en/of staart wat verlaagd), geen trillen, geen vluchten. Successievelijk ambivalent gedrag. Bij een constante lagere houding dan neutraal ook wijken of intentie tot naderen. (Indien gereserveerd gescoord zou worden, maar hond wordt niet gelokt dan onzeker, indien nerveus gescoord zou worden, dan onzeker)
Steun zoeken	in een lagere houding dan neutraal: hond kijkt naar geleider, nadert hem, springt tegen hem op (met libbewegingen), stoot de geleider aan met snuit, duwt zijn lijf tegen geleider of gaat vlakbij staan of lopen. Steun zoeken kan ook op een ander persoon/hond gericht zijn.
Dekking zoeken	hond zorgt ervoor dat geleider/voorwerp/ hond tussen hem en de prikkel in staat.
Nerveus	hond vertoont rukkerige kijkbewegingen en/of pupilvergroting en/of spanningssignalen zoals gapen / hijgen / tongelen / janken / krabben en/of orenspel, veel wegstaren kan voorkomen.
ANGST	in een lage houding of lagere houding dan neutraal gedrukt lopen en/of weglopen tot de (bijna) maximale afstand t. o. v. de prikkel, kan gepaard gaan met spanningssignalen.
GROTE ANGST	staart tussen de achterpoten (bij honden met hoge staartdracht staart tegen de achterpoten, bij honden zonder staart tevens achterpoten gebogen) en/of vluchten of poging daartoe, eventueel pupilvergroting; kan gepaard gaan met rillen / gapen / bevriezen / wegstaren / tongelen / bek afdrukken / beginnen met hijgen. De hond

	staat nog net niet op maximale afstand t. o. v. prikkel of is terugroepbaar.
Paniek	vorm van ernstige angst; hond vlucht in een lagere houding dan neutraal en behoudt maximale afstand t.o.v. prikkel of is niet terugroepbaar. Alle andere angstsignalen kunnen worden vertoond, geen herstel.
Herstelvermogen	het vermogen om tijdens of na afloop van een prikkel terug te keren naar zijn oorspronkelijke gedrag en (hogere) houding van voor de toediening van de prikkel. Er zijn 6 mogelijkheden: geheel met steun, geheel zonder steun, gedeeltelijk met steun, gedeeltelijk zonder steun, niet (met of zonder steun)

AGRESSIEGERELATEERDE GEDRAGSKENMERKEN

Bijtdrempel	de bijtdrempel wordt uitgedrukt in de duur van het dreiggedrag en het aantal keren bijten. Hierbij is de laagste bijtdrempel als de duur van het dreiggedrag kort is en er vaak wordt gebeten (snap, uitval, bijt). Een hoge bijtdrempel wordt weergegeven door een lange duur van het dreiggedrag en weinig keren bijten.
DREIGEN	tanden laten zien, grommen, borstelen. fixeren, harde blaf, verstarren, stijve kwispel

ANDERE GEDRAGSKARAKTERISERINGEN

Actief vriendelijk gedrag	hond nadert persoon met kwispelen in een neutrale tot lage houding, snuffelen, eventueel hand likken, eventueel uitnodiging tot spelen, eventueel opspringen (met likbewegingen). Geen agressiesignalen of neiging tot domineren.
Passief vriendelijk gedrag	hond nadert niet zelf, maar accepteert met kwispel na benadering door persoon, aanhalen zonder agressiesignalen of neiging tot domineren.
Gespannen	hond verstrakt, gespannen staart, geheven voorpoot kan voorkomen.
Temperament	de mate waarin de hond levendig en beweeglijk is samen met de snelheid waarmee hij op prikkels reageert.
Neiging tot onderwerping	het op de zij of rug gaan liggen, benadering in een lage kruipende houding, met zwabberkwispel of lage kwispel.
NEIGING TOT DOMINEREN	hond vertoont tegenover geleider, andere personen of soortgenoten spelagressie, opspringen (zonder likbewegingen) omklemmen, bestijgen, markeren, bovenstaan en/of houdingsverhoging naar hoger dan neutraal.
ZEKER	samenvattende karakterisering, waarbij de hond reageert op prikkels met neutrale of hogere houding, geen angst- of vluchtgedrag, geen ontwijken, geen gereserveerd/wantrouwen, een nervositeit, hond vertoont direct na een schrikreactie een volledig herstel zonder steun.
Eigenzinnig/onafhankelijk	de neiging om niet naar de geleider te kijken of contact te zoeken met de geleider.
Nieuwsgierig	hond nadert voorwerp en/of persoon met oren naar voren, echter niet agressief. Vooruitsteken van de kop en scheef houden van de kop kan voorkomen.
Oplettendheid	hond let op prikkel d.m.v. kijken, langs kijken, check look, oogwit kijken. Dit kan gepaard gaan met een gedraaid oor in de richting van de prikkel.
Prooigedrag	hond vertoont prooigedrag als hij de prikkel besluipt en/of schudt met het voorwerp. Dit gaat gepaard met een neutrale of lagere houding van de staart.
Contact zoeken	in een neutrale houding: hond kijkt naar geleider, nadert hem, springt tegen hem op (met likbewegingen), stoot de geleider aan met snuit, duwt zijn lijf tegen geleider of gaat vlakbij staan of lopen.

C.4 Normering van de MAG-Test

NORMERING (JUNI) 1999

Toegestaan:

- Onderdelen met eigenaar: Maximaal 3 maal grote angst, en bij kat (testonderdeel 3) mag ook paniek mag voorkomen
- Onderdelen zonder eigenaar: grote angst mag bij alle onderdelen voorkomen, paniek mag voorkomen bij de paraplu (testonderdeel 11).
- Bijten mag bij geen van de testonderdelen voorkomen.

NORMERING (SEPTEMBER) 2001

Toegestaan:

- Onderdelen met eigenaar: Maximaal 3 maal grote angst, waarvan bij blikken (testonderdeel 5) of kat (testonderdeel 3) evt. ook paniek mag voorkomen
- Onderdelen zonder eigenaar: grote angst mag bij alle onderdelen voorkomen, paniek mag voorkomen bij bel (testonderdeel 10) of de paraplu (testonderdeel 11).
- Agressief bijten mag 1 maal voorkomen bij testonderdeel 1, 8, 9 en 11-16.

Bijlage D Methode van Onderzoek

In deze bijlage worden de principes van onderzoek zoals deze bij de MAG-test (en ook de agressie-test) worden toegepast. Deze informatie is nodig om de kracht dan wel zwakte van een test in algemene zin, en de MAG-test in het bijzonder, te kunnen beoordelen. De wetenschappelijke tak van sport die hier beoefend wordt is zeer standaard, en wordt in zeer vele wetenschapsgebieden toegepast. In deze bijlage, zal niet de onderzoeksmethode in generieke zin worden besproken, maar alleen specifiek zoals deze bij de MAG-test (en agressie-test) wordt toegepast.

Voor alle duidelijkheid, uitgangspunt voor de methode zoals hier besproken, is het schetsen van de methode van onderzoek van een gedefinieerde test (waarmee bedoeld wordt, dat niet ingegaan wordt op het ontwikkelen / ontwerpen van een test)

D.1 Algemeen

De algemene idee van een test is als volgt:

- Je hebt een populatie, in ons geval honden. Hiervan wil je kunnen onderzoeken of een bepaalde hond een (gedrags-)eigenschap E heeft (bijvoorbeeld bijten). Om dit te onderzoeken heb je een test T ontwikkeld.
- De test T bestaat uit een aantal testonderdelen. Bij de uitvoering van ieder testonderdeel is een bepaald gedrag waar te nemen, het waargenomen gedrag leidt tot een score (bepaald door een schaal).
- Op de scores behaald voor de testonderdelen wordt een normering toegepast, deze normering leidt tot een testuitslag (gezakt of geslaagd).

Voor de evaluatie van een test is het noodzakelijk om een groep honden te hebben waarbij we van te voren weten of deze de eigenschap E hebben. In het geval van de MAG-test (en ook de agressie-test) wordt deze kennis verkregen via een enquête ingevuld door de eigenaar van de hond.

Vervolgens wordt de test uitgevoerd, en dus de score op ieder testonderdeel vastgesteld. De normeringregel(s) worden toegepast, en dit leidt tot een testuitslag.

In de evaluatie van een test spelen nu vervolgens een aantal zaken een grote rol:

- **Validiteit:** de mate waarin er een verband is tussen de score op de testonderdelen en de eigenschap E (Opmerking: dit is het begrip validiteit zoals in bijv. [NePI97] gebruikt wordt; in [PI02] heeft validiteit de betekenis van "correcte identificatie" zoals als verderop staat. Het verschil is dat validiteit in [NePI97] verifieerbaar is op basis van de test observaties, dus normering is niet relevant, correcte identificatie is op basis van een normering).
- **Betrouwbaarheid (of voorspelbaarheid):** de mate waarin herhaling van de test leidt tot dezelfde testuitslag.
- **Correlatie:** de mate waarin testuitslag en het al dan niet hebben van eigenschap E met elkaar overeenkomen.
- **Specificiteit** van een test: mate waarin zij die de eigenschap E niet bezitten correct door de test komen (d.w.z. slagen).
- **Selectiviteit** van een test: de mate waarin zij die de eigenschap E bezitten, correct door de test komen (d.w.z. zakken).
- **Correcte Identificatie:** het percentage door de test correcte identificaties (dus, zij die E hebben zakken voor de test en zij die E niet hebben slagen voor de test gedeeld door het aantal getesten)

Er zijn meer begrippen die een rol spelen bij de beoordeling, deze zijn echter meestal direct af te leiden uit de bovengenoemde en voor het doel hier iets minder relevant.

Deze worden alle in getallen uitgedrukt, de volgende paragrafen gaan hier nader op in.

D.2 validiteit en betrouwbaarheid

De validiteit van een test wil zoveel zeggen als: "met deze test meet je wat je wilt meten". Dit kan op verschillende manieren worden onderzocht. Het belangrijkste beginpunt hierbij is, dat er een verband aangetoond wordt tussen de score op de testonderdelen en de eigenschap E. Voor de agressietest is dit onderzoek uitgevoerd en gepubliceerd. Op basis van dit onderzoek is een aantal testonderdelen overgenomen voor de MAG-test. Uitgangspunten hierbij waren dat de testonderdelen een sterk verband met E (bijtgedrag) moet hebben, en dat het testonderdeel voldoende aanvaardbaar dient te zijn voor de eigenaar.

De mate waarin dit verband tussen testonderdeel van de MAG test is en de eigenschap E, is niet achterhaald. Het opnieuw aantonen van dit verband is echter wel noodzakelijk, omdat: a). het om een andere test gaat, en b) eerder onderzoek heeft aangetoond dat bijvoorbeeld de volgorde waarin testonderdelen worden uitgevoerd van invloed is op de score op een testonderdeel.

De betrouwbaarheid van een test gaat over de mate waarin een test reproduceerbare uitkomsten oplevert. Zo is de betrouwbaarheid laag wanneer scores behaald tijdens herhaling van de test bij dezelfde honden veel verschil vertoont met de scores behaald tijdens de eerste keer testen. De betrouwbaarheid is groot wanneer de uitkomsten bij de herhaling grote overeenkomst vertoont met de uitkomsten van de eerste keer testen.

Een mogelijke manier om de betrouwbaarheid te onderzoeken is met behulp van zogenaamde differentiële distributies. De details zullen we hier niet behandelen.

D.3 Gedragstest en Normering van een test

Als van een test aangetoond is dat deze valide en betrouwbaar is, kan overgegaan worden tot het onderzoek van een normering. D.w.z. het aanleggen van een criterium op basis van de testuitkomst aan de hand waarvan beslist wordt of een hond al dan niet eigenschap E bezit.

Dit betekent, dat we aan de hand van het criterium willen gaan bepalen of een hond zakt voor de test, dan wel slaagt voor de test. Dit alles heeft uiteraard de bedoeling om zo goed mogelijk te bepalen of de hond eigenschap E wel of niet bezit.

Algemeen kan gezegd worden dat er bij het hanteren van zo'n criterium fouten worden gemaakt. Dit is inzichtelijk te maken door gebruikt te maken van een zogenaamde contingentie tabel zoals hieronder weergegeven.

	E	Niet-E	
Gezakt voor test T	a	b	z (=a+b)
Geslaagd voor test T	c	d	s (=c+d)
	x (=a+c)	Y (=b+d)	n

In deze table is X dus het aantal honden dat de eigenschap E wel heeft, en Y het aantal honden dat de eigenschap niet heeft, Z is het aantal honden dat gezakt is voor de test en S is het aantal honden dat geslaagd is voor de test. We gaan er van uit dat de test bedoeld is om uit te zoeken of een hond eigenschap E wel heeft.

Wanneer E een eigenschap is die je niet wenst (bijvoorbeeld bijten) dan zou je bij de perfecte test hebben: $b=0$ en $c=0$. D.w.z. alle honden die de ongewenste eigenschap hebben zakken voor de test, en alle honden die de eigenschap niet hebben slagen voor de test. Een voorbeeld is hieronder gegeven.

	E	Niet-E	
Gezakt voor test	20	0	20
Geslaagd voor test	0	80	80
	20	80	100

Zoals aangegeven, een criterium zal in de praktijk nooit perfect zijn, daarom zal in het algemeen gelden $b > 0$, en $c > 0$. Onderstaand voorbeeld illustreert dit.

	E	Niet E	
Gezakt voor test	15	5	20
Geslaagd voor test	15	65	80
	30	70	100

Op basis van de contingentie tabel, worden diverse karakteristieken bepaald die iets zeggen over de kracht van de test. Deze karakteristieken zijn:

- **Correlatie:** Het bestaan van een verband tussen testuitslag en de eigenschap E. Dit kan onderzocht worden met behulp van de Chi² Test. Deze test gaat uit van de hypothese dat er geen verband is. En geprobeerd wordt of deze hypothese weerlegd kan worden. De details van deze berekening worden hier niet gegeven (deze zijn te vinden in standaard boeken over statistiek). Over de interpretatie van de correlatie kan het volgende gezegd worden:
 - Notatie: Chi P='een getal tussen 0 en 1'.
 - Uitleg: Chi geeft de methode van berekening aan, P geeft een kans aan. Zo zou je bijvoorbeeld $P=0,1$ kunnen hebben of $P=0,001$. Deze kans geeft de waarschijnlijkheid aan dat je ten onrechte de hypothese verwerpt. De volgende vuistregels zijn algemeen geaccepteerd: 1) als $P > 0,05$ dan wordt de hypothese niet verworpen (en dus veronderstel je dat er geen verband is tussen de testuitslag en de eigenschap); en 2) indien $P < 0,05$ dan verwerp je de hypothese en mag je veronderstellen dat er een verband is tussen de uitslag van de test en de eigenschap E. In geval dat uit de berekening volgt $P=0,1$ dan verwerp je de hypothese dus niet, indien $P=0,001$ dan verwerp je hypothese dus wel.
- **Specificiteit:** het percentage honden dat eigenschap E niet bezit dat slaagt voor de test (dus het percentage niet-bijters dat slaagt voor de test):
 - Algemeen: $\text{specificiteit} = d / (b+d) * 100\%$
 - In het voorbeeld: $\text{specificiteit} = 65/70 = 92,9\%$
- **Sensitiviteit:** het percentage honden dat eigenschap E bezit en zakt voor de test:
 - Algemeen: $\text{selectiviteit} = a / (a+c) * 100\%$
 - In het voorbeeld: $\text{selectiviteit} = 50\%$
- **Correcte Identificatie:** Het percentage honden dat juist geïdentificeerd wordt (het percentage bijters dat zakt en niet-bijters dat slaagt):
 - Algemeen: $(a+d) / (a+b+c+d) * 100\%$
 - In het voorbeeld: 80%

Een tweetal andere voorbeelden

voorbeeld 1

	E	Niet E	
Gezakt voor test	25	10	35
Geslaagd voor test	25	40	65
	50	50	100

Chi: 0,0017

Specificiteit: 80%

Sensitiviteit: 50%

Correcte Identificatie: 65%

voorbeeld 2

	E	Niet E	
Gezakt voor test	5	18	23
Geslaagd voor test	5	72	77
	10	90	100

Chi: 0,032

Specificiteit: 80%

Sensitiviteit: 50%

Correcte Identificatie: 77%

In beide voorbeelden, is er een correlatie tussen de testuitslag en de eigenschap E. In beide voorbeelden is de specificiteit hetzelfde en de sensitiviteit. In het tweede voorbeeld is de correcte identificatie 77% terwijl deze in het eerste voorbeeld slechts 65% is. De oorzaak hiervan is dat het aantal 'honden' met eigenschap E veel minder vaak voorkomt dan honden die eigenschap E niet hebben.

Dit nu anders gesteld: stel je hebt te maken met een populatie (hondenras) waarin E nogal veel voorkomt (zoals in voorbeeld 1). Stel dat je hond getest is, en de uitslag gezakt: hoe groot is de kans dat deze inderdaad eigenschap E heeft: deze kans is 71,4%. Stel dat je hond geslaagd is, dan is de kans dat deze inderdaad eigenschap E niet heeft? Dit is 61,5%.

Nu hetzelfde voor voorbeeld 2: stel je hond is gezakt, dan is de kans dat deze de eigenschap E heeft 21,7%. Als je hond geslaagd is, dan is de kans dat deze de eigenschap E niet heeft 93,5%.

Dit soort verschillen is het gevolg van de relatieve verschillen tussen de groepsgrootte van honden die E wel, respectievelijk niet hebben (in vb1. 50-50 en in voorbeeld 2 10-90).

D.4 Normering van een test

De normering heeft dus tot doel om tot een uitspraak te komen van het type: geslaagd voor de test, gezakt voor de test.

Zoals uit bovenstaande hopelijk duidelijk zal zijn, is het hierbij de bedoeling dat deze normering zodanig wordt gekozen, dat:

- de testuitslag en de eigenschap gecorreleerd zijn, en
- een zo hoog mogelijke correcte identificatie wordt bereikt, en
- een zo hoog mogelijke specificiteit wordt bereikt, en
- een zo hoog mogelijke selectiviteit wordt bereikt.

Hierbij moet tot slot opgemerkt worden, dat wanneer aan a voldaan wordt, en b tot en met d 100% is we nog niet van een absoluut perfecte test kunnen spreken, wel van een relatief perfecte test (nl. relatief t.o.v. het beoordelingsvermogen van eigenaren die nl. maatgevend zijn voor de bepaling of een hond in de E of niet-E kolom van de contingentie-tabel terecht komt).

Bijlage E De Agressie-Test

Op beleidsniveau zou je kunnen zeggen dat de agressie-test ontstaan is vanuit een praktisch / maatschappelijk probleem: t.w. bijtincidenten. Zoals straks nader zal blijken, is de Agressie-Test volledig gericht op bijten, in de literatuur ook vaak agressief bijten genoemd. De agressie-test is feitelijk bedoeld om de bijtdrempel van een hond vast te stellen.

Achtereenvolgens zal worden besproken: het ontwerp van de agressie test, de kwantitatieve aspecten van de agressie-test, modellen van onacceptabele agressie en conclusies.

E.1 ontwerp van de agressie-test

Alvorens de agressie-test haar definitieve vorm heeft gekregen, zijn er een tweetal proefstudies aan voorafgegaan. De details zijn te vinden in [NePI97].

PROEF TEST 1:

In de eerste proefstudie is een test gemaakt die bestond uit 80 testonderdelen, duurde ca. 1.5 uur en er werden 89 honden onderworpen aan de test. De groep honden werden ingedeeld in een van 3 categorieën afhankelijk van een bijthistorie:

- Categorie A: honden zonder bijtverleden (34)
- Categorie B: honden met bijtverleden (27)
- Categorie C: honden getraind op bijten (28)

De uitkomsten van de test werden vergeleken met het bijtverleden de uitkomsten van de test waren:

- Categorie A honden lieten het minst aantal keren bijten zien
- Categorie A honden beten significant minder dan Categorie C honden, en
- Categorie B honden beten (iets) vaker dan Categorie A honden, maar de verschillen waren niet statistisch significant.

Conclusie, deze proef test is ongeschikt, juist vanwege dit laatste resultaat (je wil namelijk dat er een significant verschil komt uit de test tussen categorie A and categorie B honden).

PROEF-TEST 2:

In de tweede proef test werden 38 test onderdelen gebruikt. De test duurde ca. 38 minuten en de meeste testonderdelen werd buiten afgenomen (een aantal dus binnen). Nadat 28 honden waren getest, bleek dat een substantieel lager niveau van agressie werd bereikt (in vergelijking met de eerste proef test). Daarom werd de volgorde van testonderdelen veranderd, zodat eerst de binnen-testonderdelen werden uitgevoerd, daarna de buiten-testonderdelen. De groep honden werd nu ingedeeld in 4 categorieën:

- Categorie A: honden zonder bijtverleden (31)
- Categorie B: honden met hond-bijtverleden (24)
- Categorie C; honden met een mens-bijtverleden (24), een aantal had ook hond-bijtverleden.
- Categorie D: honden getraind op bijten (7)

Door de verandering in uitvoering van de test moest in de analyse noodzakelijkerwijs onderscheid gemaakt worden tussen de test series. Test serie 1 omvatte dus 28 honden verdeeld over de volgende categorieën: A(15), B(8), C(4), D(1). Test serie 2 bestond uit: A(16), B(16), C(20), D(6).

In de analyse van de resultaten werden de getrainde bijters (Categorie D) buiten beschouwing gelaten. De resultaten van de test waren:

- Test serie 1: de analyse laat zien dat er geen significante verschillen in testresultaten zijn tussen categorie A, B en C.
- Test serie 2: de analyse laat zien dat er een significant verschil is tussen Categorie A en Categorie C.

Conclusies zijn dus: test op basis van serie 1 is onbruikbaar, test op basis van serie 2 is bruikbaar om bijgedrag naar mensen te testen.

Belangrijke opmerking: de bruikbaarheid zegt alleen iets over het vermogen om een onderscheid te kunnen maken. Het zegt nog niets over de kwaliteit van dit vermogen. Dit gaat wel aan de orde komen in de kwantitatieve aspecten van de finale gedragstest.

AGRESSIE-TEST

De finale test, de agressie-test wordt in enige mate beschreven in [PIne99], een meer uitgebreidere verhandeling is te vinden in [NePI97]. Op basis van de hiervoor beschreven proef-testen is de agressie-test ontwikkeld.

De agressie-test bestaat uit 43 testonderdelen. Van deze 43 testonderdelen, zijn 7 testonderdelen bedoeld voor 'acclimatisatie' of anders gezegd, bedoeld om de acceptatie van de test door eigenaren te verbeteren. De resterende 36 test-onderdelen zijn specifiek bedoeld om agressief gedrag te ontlokken. De gekozen test-onderdelen zijn voor een belangrijk deel gemotiveerd door onderzoek gerapporteerd door beroepsgenoten, een deel van de testonderdelen zijn door de auteurs en hun onderzoeksteam ontworpen.

De meeste test-onderdelen duren 20 seconden, en mag oplopen tot 30 seconden in het geval dat verwacht wordt dat het agressie-nivo verder zal toenemen. De pauzes tussen test-onderdelen worden zo kort mogelijk gehouden, bepaald door de voorbereidingstijd voor het volgende testonderdeel. Korte pauzes dragen bij aan de toename van de agressie-motivatie, mede als gevolg hiervan kan het aantal subtest wat kleiner gehouden worden, aldus de onderzoekers. De agressie-motivatie wordt ook verhoogd door de test binnen af te nemen (dit is ondermeer het gevolg van de resultaten van de tweede proef-test).

Voor het gedetailleerde onderzoek van deze test werden 112 honden getest. Van deze groep behoorde:

- 75 honden tot een *potentieel agressief ras* (**potentially aggressive breed, PAB**: 18 fila brasileiros, 26 dogo argentinos, 31 american staffordshire teriers), van deze groep had 60% een bijthistorie (45 honden) en
- 37 honden tot de *controle groep* (**control group, CG**: 23 behoorden tot een ras met enige agresieve karakteristieken (bijv. Rottweiler, doberman pinscher), 9 behoorden tot 'niet-agresieve rassen (waaronder labrador retriever, golden retriever en duitse staander, 5 honden ware kruizingen). Van deze groep had 78% (29 honden) een bijtgeschiedenis.

Om de voorspelbaarheid te onderzoeken werd een groep van 37 honden een half jaar later hertest (de samenstelling van deze groep is niet bekend). Even ter verduidelijking, deze groep van de hertest is niet dezelfde groep als de controle groep, dat het er ook 37 zijn is toeval. De groep van de hertest bestaat uit honden uit de PAB groep en de CG groep.

Voor de test werd de eigenaren gevraagd een vragenlijst in te vullen met vragen om informatie in te winnen over de hond en eigenaar, en over het agressieverleden van de hond.

De mogelijke scores op ieder testonderdeel bestaat uit een schaal van 1 tot en met 5 (zogenaamde niveaus):

1. geen agressie waargenomen
2. grommen en/of blaffen
3. ontblootte tanden, met of zonder grommen en/of blaffen

4. snapping (bijtbeweging) met of zonder ontblootte tanden, met of zonder grommen en/of blaffen, met afgebroken toenadering of zonder toenadering.
5. bijten en/of aanval met bijtintentie, met of zonder blaffen en/of grommen, met of zonder ontblootte tanden.

E.2 de agressie-test kwantitatief bekeken

ALGEMEEN

In de test kwam 67% van de honden tot minstens 1 keer bijten / aanval met bijtintentie (niveau 5 van de schaal), 12.5 % kwam minstens 1 keer tot snapping (niveau 4), 6.3% kwam minstens 1 keer tot ontblootte tanden (niveau 3) een 11.6% kwam minstens 1 keer tot grommen / blaffen. Slechts 2.6% (3 honden) lieten geen enkele vorm van agressie zien.

Figuur 2 in [NePI97] laat het aantal keren snapping (niveau 4) en bijten / aanval (niveau 5) zien per testonderdeel.

VALIDITEIT

De validiteit zegt iets over het al dan niet bestaan van een verband tussen de testresultaten en de door de eigenaren opgegeven bijthistorie. Hiertoe is de groep opgesplitst in drie subgroepen:

- Categorie A: 'niet-bijters' – honden in deze subgroep hebben nog nooit gebeten (aldus de eigenaar)
- Categorie B: 'hond-bijter' – honden die een of meerder keren een andere hebben gebeten.
- Categorie C: 'mens-bijter' – honden die een of meerdere keren een persoon hebben gebeten.

In de analyse is gekeken naar de scores, snapping (niveau 4), bijten/aanval (niveau 5), en totaal van snapping en bijten/aanval (niveau 4 + niveau 5). De volgende resultaten werden gevonden:

Voor de gehele groep (van 112 honden):

- Er is een significant verschil tussen niet-bijters en mens-bijters voor snapping, voor bijten/aanval, en voor het totaal van snapping en bijten/aanval.
- Het verschil tussen niet-bijters en honden-bijters laat een trend zien voor wat betreft bijten/aanval en voor het totaal van snapping en bijten/aanval.

Voor de groep PAB (van 75 honden):

- Er is een significant verschil tussen niet-bijters en mens-bijters voor wat betreft snapping, voor bijten/aanval en voor het totaal van snapping en bijten/aanval.
- Er is een significant verschil tussen niet-bijters en honden-bijters voor wat betreft bijten/aanval.
- Het verschil tussen niet-bijters en honden-bijters laat wat betreft het totaal van snapping en bijten/aanval een trend zien.

Voor de CG (Controle Groep, 37 honden):

- De verschillen tussen niet-bijters en bijters (honden-bijters en mens-bijters) is niet significant.

Verder blijkt uit de analyse van de resultaten dat:

- In de subtest met honden als stimulus, blijkt het verschil tussen honden-bijters en niet-bijters significant te zijn voor wat betreft aanval. Terzijde moet opgemerkt worden dat het artikel spreekt over "attacks", een begrip dat daar verder niet definieert is.

- In de subtests met mensen als stimulus, is het verschil tussen mens-bijters en niet-bijters significant voor wat betreft aanval. Terzijde moet opgemerkt worden dat het artikel spreekt over "attacks", een begrip dat daar verder niet definieert is.

De conclusie m.b.t. tot de validiteit die getrokken wordt, wordt zeer voorzichtig geformuleerd:

De resultaten geven de indicatie dat de test een valide instrument is voor het meten van de hond's neiging om mensen en honden aan te vallen.

BETROUWBAARHEID

De betrouwbaarheid geeft informatie over de mate waarin de testresultaten reproduceerbaar zijn. In het onderzoek zijn 37 honden een half jaar later opnieuw getest, en de resultaten van de test en hertest zijn vergeleken. Uit de analyse blijkt dat de betrouwbaarheid significant is. Zowel voor de test als geheel als op de meeste test-onderdelen apart.

E.3 modellen van onacceptabel agressie

De volgende uitdaging is om criteria te formuleren en te onderzoeken, gebruikmaken van een testuitslag, op basis waarvan een beslissing gemaakt kan worden om een hond toe te laten of uit te sluiten voor de fok. Hierbij moeten aan aantal aspecten in overweging worden genomen, te weten: 1) agressie is een vorm van natuurlijk gedrag, en 2) gegeven de zwaarte van test een zeker niveau van agressie is te verwachten en acceptabel (zie ook pagina 255 in [NePI97]).

Voor dit doeleind zijn twee modellen van onacceptabel gedrag ontworpen en onderzocht. Opgemerkt moet worden, dat het construeren en onderzoeken, van een dergelijk model een zaak is creativiteit en van stapsgewijze verbetering. Doel van dit traject is om uiteindelijk een zo goed mogelijk model te verkrijgen. In dit verband moet de term 'goed' nader gepreciseerd worden, zo zou het bijvoorbeeld kunnen betekenen dat het model een zo hoog mogelijke selectiviteit en sensitiviteit heeft (hierover later meer).

De twee modellen die in [NePI97] zijn onderzocht zijn:

- Model 1: Aan ieder agressie niveau worden strafpunten toegekend: niveau 1 – 0 punten; niveau 2 – 1 punt; niveau 3 – 6 punten, niveau 4 – 8 punten; en niveau 5 – 10 punten. Criterium: bijten/aanval score hoger dan 50 punten, of een bijten/aanval en snapping score hoger dan 60 punten of totale agressie score hoger dan 70 punten. Verder wordt nog een aantal voorwaarden opgelegd m.b.t. de verdeling van de scores over diverse niveaus (voor de details hiervan wordt verwezen naar [NePI97, pagina 255]).
- Model 2: Aan agressie niveaus 5 wordt 10 punten toegekend, aan de overige 0 punten. Criterium: de bijten/aanval score is groter dan 50 punten.

De resultaten van deze modellen afgezet tegen de door de eigenaar gerapporteerde bijthistorie, voor de PAB honden, de CG honden en het totaal (PAB+CG) zijn weergegeven in onderstaande tabellen weergegeven.

Model 1

	PAB		CG		PAB+CG	
	Bijters	Niet-bijter	Bijter	Niet-bijter	Bijter	Niet-bijter
Gezakt	18	5	8	2	26	7
Geslaagd	27	25	21	6	48	31
Chi	P=0,032		P=0,88		P=0,066	

Model 2

	PAB		CG		PAB+CG	
	Bijters	Niet-bijter	Bijter	Niet-bijter	Bijter	Niet-bijter
Gezakt	15	2	7	2	22	4
Geslaagd	30	28	22	6	52	34
Chi	P=0,007		P=0,96		P=0,023	

Karakteristieken van de modellen

	Model 1			Model 2		
	PAB	CG	PAB + CG	PAB	CG	PAB + CG
Sensitiviteit	40.0%	27.6%	35.1%	33.3%	24.1%	29.7%
Specificiteit	83.3%	75.0%	81.9%	93.3%	75.0%	89.5%
Correcte Identificatie	57.3%	37.8%	50.9%	57.3%	35.1%	50.0%

E.4 conclusies over de agressie-test

Voor de agressie-test specifieke conclusies wordt doorverwezen naar [NePI97].

Bijlage F Fokselectie Elders

In deze bijlage wordt een (kort) overzicht gegeven van andere fokselectie keuringen. Meer specifiek: België, Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland en Leo Libero. Er zijn natuurlijk meer fokselectie keuringen voor Leonbergers, door het niet beschikken over meer materiaal of door taalproblemen zijn die niet opgenomen.

F.1 België

Algemeen uitgangspunt van de Belgische club in de fokselectie is dat een Leonberger in het bezit moet zijn van een geldige, door de FCI erkende stamboom, en die in hoge mate voldoet aan de rasstandaard. Met daarbij de volgende bepalingen:

- ná 1 juli 1984 van de "Commissie voor heupdysplasie bij de hond" te Brussel, de kwalificatie HD/A, HD/B of HD/C heeft gekregen, dan wel - in geval van een buitenlandse hond - in het bezit is van een door de K.M.S.H. erkende HD-verklaring uit het land van herkomst. Een hond, die HD/C beoordeeld werd, mag enkel voor de fok worden ingezet in combinatie met een HD/A hond.
- niet lijdt aan oogkatarakt, ektropion of entropion of in het verleden hieraan werd geopereerd.
- niet monorchide of kryptorchide is.
- een volledig gebit heeft en geen boven- of onder- / voorbijter is. Een genummerde tandkaart moet worden voorgelegd waaruit blijkt dat de hond over een volledig gebit beschikt of beschikte. Het ontbreken van de M3's wordt getolereerd. In dit geval mag de hond enkel worden gepaard met een partner die een aangepast fokreglement goedgekeurd door de algemene ledenvergadering LCB – 18.05.2002 2 volledig gebit bezit.
- Op door de K.M.S.H. of F.C.I. erkende CAC(1B) tentoonstellingen, dan wel op speciale Leonberger Clubshows, bij minimaal twee verschillende keurmeesters tenminste de beoordeling "zeer goed" in de open klas of ermee gelijkgestelde klassen behaald heeft of geslaagd zijn voor het leven in de selectiekeuringen georganiseerd door de Leonberger Club België met als resultaat tenminste "zeer goed".

Wat betreft dit laatste punt is er dus sprake van een of-of situatie: of tweemaal een bepaalde keuringsuitslag behaald op geaccrediteerde shows; of slagen voor de selectiekeuring.

In een apart selectiekeuringsdocument wordt deze keuring verder uiteengezet. En bevat de volgende (inhoudelijke) onderdelen:

- selectie op standaard (exterieur)
- selectie op karakter, hierbij worden de volgende drie typen testen uitgevoerd:
 - sociale testen (aan de leiband): (bv. beweging tussen stilstaande mensen met honden, hond stilstaand en bewegende personen (+/- 10-tal)
 - visuele proeven: bijv. doorgang door ketting met losse leiband (plastieken linten, e.a., openen van regenscherm).
 - auditieve proeven: bijv. plots lawaai (vb. sirene, radio, ratel)

Deze keuringen worden beoordeeld door vijf keurmeesters.

Ook staat vermeld in het protocol van de selectiekeuring, dat het slagen voor deze keuring niet als voorwaarde voor toelating tot de fokkerij gesteld mag worden. Dit betekent dat zakken voor de selectiekeuring of het niet deelnemen aan de selectiekeuring geen reden voor uitsluiting van

de fokkerij is. Als voldoende resultaten behaald zijn op bepaalde shows (en aan de nodige gezondheidseisen is voldaan), dan wordt een Leonberger toch toegelaten tot de fokkerij.

Bronnen: <http://www.leonbergerclub.be/club/regs.htm>

[FRB] FOKREGLEMENT LEONBERGER CLUB BELGIUM

[SKB] REGLEMENT SELECTIEKEURING LEONBERGER CLUB BELGIUM

F.2 Duitsland

Duisland kent de zogenaamde Zuchttauglichkeit Prufung (ZTP), de test is vastgelegd in de Korordnung. Het doel van de fokken met honden die bovengemiddelde ras- en wezenskenmerken hebben en doorvererven. De ZTP kent twee keuringsniveaus, niveau 1, en niveau 2. Niveau 2 is een zwaardere keuring dan niveau 1. Begonnen wordt met niveau 1, de positieve uitslag heeft een geldigheidsduur van 3 jaar. Het 2de niveau kan op z'n vroegst na 2 jaar worden gedaan, en heeft een geldigheidsduur tot het einde van de leeftijd waarop fokken met hond nog is toegestaan.

In de Korordnung staan geen verdere details vermeld over bijvoorbeeld entropion, katarakt e.d. Onbekend op dit moment is of dit op een andere plek is vastgelegd, of dat dit in het geheel niet als voorwaarde wordt opgelegd.

F.2.1 Keuringsniveau 1

Voorwaarde voor deelname is twee showuitslagen (met uitslagen zeer goed, of uitmuntend), door rasspecialisten, waarvan minimaal 1 in de volwassenen klasse. Alleen gezonde en verzorgde honden worden toegelaten. En verder een HD-uitslag.

Keuringsniveau 1 wordt door een Duitse keurmeester afgenomen. De beoordelingscriteria zijn als volgt:

- Gedragsbeoordeling. Deze bestaat uit een zestal onderdelen en staan in onderstaande tabel kort beschreven, met de beoordelingscriteria.

a. gedrag hond, zonder eigenaar Hond aan lijn vast, eigenaar gaat uit zicht, keurder gaat naar hond en blijft op 2 meter afstand.	Een stabiele hond zal verwachtingvol naar zijn baas kijken/zoeken, eventueel blaffen, en tegenover vreemde onverschillig, mismoedig, en zeker niet agressief reageren. een angstige hond zal verkrampen en van angst trillen.
b. gedrag ten opzichte van andere hond (zelfde geslacht), zonder eigenaar Hond is nog steeds aangeliijnd. Andere hond loopt met zijn/haar baas op ca. 10 meter afstand langs de te testen. hond. Vervolgens worden de twee honden omgewisseld en de test herhaald	De te testen hond zal niet onder de indruk zijn of attent zijn. In ieder geval niet agressief.
c. wegen en meten	X
d. gedrag in een groep personen Groep personen van 8 a 10 personen lopen door elkaar. De aangeliijnde hond loopt meerdere keren door de groep. Onnatuurlijke bewegingen in de groep moeten achterwege blijven. Vervolgens krijgt de hond het commando zit, wordt afgeliijnd (dit alles gebeurt in de groep)	De hond moet zich natuurlijk en onbevangen, zeker niet angstig, gedragen. De hond moet in de groep bij de eigenaar blijven zitten, en mag in geen geval in paniek vervallen en uit de groep vluchten.
e. Gedrag in straatverkeer Lopen over stoep, hond moet links lopen en de lijn losjes, schouder hond ter hoogte van knieholte, en gewillig volgen.	Hond moet zich onverschillig gedragen tegenover andere voetgangers en het verkeer.

De eigenaar wordt door een voorbijlopende passant afgesneden. De eigenaar wordt door een fietser ingehaald (tijdens inhalen wordt er gebeld (fietsbel, geen GSM, GPRS of UMTS toestel). Eigenaar en hond keren en lopen op keurmeester toe, zij begroeten elkaar en schudden elkaar de hand.	De hond mag staan, gaan zitten of liggen, moet zich in ieder geval rustig gedragen.
f. Meegaandheid aan de lijn. Hier worden diverse loop oefeningen met de hond gedaan, met en zonder ander personen, en met keer, voet en zit commando's	
Alleen honden slagen die zich gedurende de gehele test correct / overtuigend gedragen. In het geval de keurmeester twijfel heeft kunnen extra oefeningen gedaan worden.	

- **Exterieurkeuring.** Deze kent globaal dezelfde deelpunten als de exterieurkeuring van de LHCN. Met betrekking tot de schaal toegekend aan ieder deelpunt en de normering zijn er grote verschillen. Ieder deelpunt heeft een eigen schaal, zo is bijvoorbeeld op het deelpunt 'gangwerk' een van de volgende scores mogelijk: 0, 3, 6 of 10 punten. Op het deelpunt botwerk is een van de volgende scores mogelijk: 0, 1, 2, 3 of 5. En op het deelpunt bevedering is een score van 0.5 of 1 mogelijk. Er wordt dus een weging toegepast. Verder is er geen indeling in onderdelen zoals bij de exterieurkeuring van de LHCN, wel wordt op een aantal deelpunten zaken gezamenlijk bekeken (bijvoorbeeld het type, ogen, oren en borst). In totaal bestaat de test uit 33 onderdelen (voor reuen uit 34, vanwege de "hodden"). Aan de hand van de scores of de onderdelen, bepaald de som de totaal score. Op de totaal score is de normering (slagen / zakken) gebaseerd, welk criterium hiervoor aangelegd is, is niet bekend.

F.2.2 Keuringniveau 2

Voorwaarde voor deelname is dat de Leonberger minstens tweemaal de score "uitmuntend" heeft gehaald op shows in de volwassenen klasse. Verder moet de Leonberger HD-A of HD-B hebben, een volledig schaargebit (inclusief M3). Verder moeten er al nakomelingen zijn, en alleen gezonde en verzorgde Leonbergers worden toegelaten. Tot slot worden er een aantal voorwaarden opgelegd met betrekking tot het niet voorkomen van fokuitsluitende kenmerken bij de nakomelingen.

Ook hier wordt de keuring door een raskeurmeester uitgevoerd. De keuring omvat de volgende onderdelen.

- **Gedragskeuring.** Deze is een uitbreiding van keuringsniveau 1. De lijst met onderdelen is hieronder weergegeven.

a. gedrag hond, zonder eigenaar	Zie Keuringniveau 1
b. gedrag ten opzichte van andere hond (zelfde geslacht), zonder eigenaar	Zie keuringsniveau 1
c. wegen en meten	Zie keuringsniveau 1
d. aanhankelijkheid Hond wordt aan een tweede persoon gegeven, de eigenaar gaat naar een schuilplaats op 60 passen afstand. De hond mag de vertrekkende eigenaar met de ogen blijven volgen (tot 40 passen). De hond wordt losgelaten, en moet de eigenaar zoeken.	
e. Liggen met afleiding De test wordt gelijktijdig gedaan samen met een andere hond die testonderdeel d. doet. Hond gaat af, eigenaar verwijdt zich ca. 40 passen (zonder omkijken) en blijft met rug naar de hond. Als de oefening d. met de andere hond is afgerond, gaat de eigenaar zijn hond ophalen. De hond moet al die tijd blijven liggen.	

f. paraplu test Eigenaar loopt met hond over een stuk van ca. 30 meter, halverwege opent iemand een paraplu	De hond mag hier niet van onder indruk zijn.
g. gedrag in een groep personen Uitbreiding van d. in keuringsniveau 1. Nu met 2 a 3 honden van ander geslacht bij de groep.	Zie d. in keuringsniveau 1.
h. gedrag in een 'laantje van personen' Circa 10 tot 12 personen maken een laantje van ca. 3 meter breed. De eigenaar met hond loopt door het laantje heen, voor aanvang van de terugweg vernauwd het laantje zich tot circa 1,5 meter.	
i. Meegaandheid aan de lijn.	Zie f. in keuringsniveau 1.
j. Onbevangenheid. Een diversiteit van oefeningen (in groep en hond niet aangeliend, niet in groep en twee pistoolschoten).	De hond moet zich "schussgleichgultig" gedragen (zo niet dan stop de gehele keuring).

- De exterieurkeuring is hetzelfde als in keuringsniveau 1. Merk hierbij wel op dat er andere voorwaarden zijn zoals M3 en HD.

De bron waarop bovenstaande is gebaseerd is de Koerordnung:

<http://bg-halver.leonbergerrassehund.de/archiv/koerordnung.doc>

F.3 Oostenrijk

Over de Oostenrijkse fokselectie zijn wat gegevens gevonden, maar deze zijn (waarschijnlijk) niet volledig. De basis voor de hier gegeven informatie is het Zuchtreglement, dat de uitgangspunten en de richtlijnen uiteenzet. Zoals zal blijken, heeft de Oostenrijkse vereniging een Fokleiding die uitzonderingsituaties behandelt. Die uitzonderingsituaties zijn echter ook gereguleerd. Uitgangspunt voor het reglement is de huidige rasstandaard.

Voorzover op dit moment na te gaan is, worden de volgende voorwaarden gesteld t.a.v. exterieur en gezondheid:

- Exterieur: Minstens twee showuitslagen met minstens de uitslag "zeer goed", door twee verschillende raskeurmeesters.
- Gezondheid:
 - HD: een Leonberger mag HD-A of HD-B hebben. Bij het aangaan van een paring, moet een van de ouderdieren minstens HD-A1/A2 zijn. Fokken met HD-C1/C2 is in een enkele uitzonderingssituatie op geldige gronden mogelijk (foklijntechnische overwegingen, in het bijzondere fenotypische overwegingen). Hierbij moet dan sprake zijn van een op genetische gronden uitgezochte partner (deze uitzondering is eenmalig, afhankelijk van de nakomelingen).
 - Gebit: hier geldt de standaard. De Fokleiding kan een uitzondering maken voor honden die de P1 en/of M3 missen (onder de voorwaarde dat het andere ouderdier een volledig gebit heeft).
 - Ogen: In overleg met de Fokleiding kan in uitzonderingssituaties (overwegingen op basis van beschikbare genenpool, fokpopulatie) toestemming gegeven worden om te fokken met ouderdieren die ektropion of entropion hebben. De uitzondering kan pas gemaakt worden indien ook het beoogde partner dier bekend is (de nakomelingen komen in het "B-blad" van het stamboek)
 - Kleurfouten: onder dezelfde soort voorwaarden als bij de ogen, kan toestemming gegeven worden om te fokken met kleurfouten.

Voorts wordt in het reglement een aantal aspecten opgesomd waar in de komende jaren rekening mee moet worden gehouden, waaronder: gangwerk, hoofd, een wezen (gedrag). Wat betreft dit laatste punt wordt vermeld dat met gedragszwakke Leonbergers niet gefokt wordt. Het lijkt erop dat er echter geen gedragstest is (laat staan wordt geëist) voor Oostenrijkse Leonbergers (buitenlandse Leonbergers moeten echter wel aan de eisen van het land van herkomst voldoen).

F.4 Zwitserland

Het Zwitserse Fokreglement is zeer uitgebreid, ca. 18 pagina's, en omvat vele aspecten zoals de ons bekende basis ingrediënten (exterieur, gezondheid en gedrag), maar ook bijvoorbeeld: 'scholing' van fokkers, beginnende fokkers en eisen aan de fokruimte.

De selectiekeuring hier heet ook ZTP (Zuchttauglichkeitsprüfung) en bestaat uit de onderdelen: exterieurkeuring en gedragskeuring. Het reglement zelf bevat echter niet de inhoud/definitie van deze keuring, wel diverse criteria waaraan voldaan moet worden. Voor details wordt verwezen naar Zuchtreglement SLC:

<http://www.leonberger.ch/zuchtreg.htm>

Vermeldenswaardig is het feit dat de Zwitserse club de methode van fokwaardeschatting gaat invoeren. Dit met het oog op het programma ter bestrijding van erfelijke ziekten. Voor dit doeleind is vastgelegd dat de beslissing genomen kan worden om bloedprikken verplicht te maken. Er is dus een en ander in gang gezet. Wat met bloedproeven vastgesteld kan worden, is niet duidelijk. Op de web-site van de Zwitserse Leonberger Club is informatie over fokwaarde schattingen te vinden.

F.5 Leo Libero

Ook de Leo Libero kent een fokreglement, hoewel dit geen formele status heeft (richting bijv. RvB). De informatie is beschikbaar op www.leolibero.nl (onder gedragscode). Hier een kort overzicht.

- Fokhonden dienen minimaal twee maal een Z.G. op een tentoonstelling behaald te hebben bij een raskeurmeester, waarvan tenminste eenmaal na de leeftijd van 18 maanden.
- Fokhonden dienen vrij te zijn van cataract (verklaring dierenarts).
- HD-A en HD-B kan, HD-C is alleen toegestaan indien het ander ouderdier HD-A heeft.
- Het karakter van de honden wordt beschreven aan de hand van een karakterschets. Deze schets is uitsluitend bedoeld voor inventarisatie van belangrijke gedragskenmerken, en behelst geen goed- of afkeuring van een individuele hond met betrekking tot het inzetten voor de fok.
- Beoordeling van de individuele fokhond wordt ondergeschikt gemaakt aan het beoordelen van de voorgestelde combinatie. Advies omtrent de wenselijkheid van de COMBINATIE wordt op verzoek gegeven door twee leden van de Werkgroep Fokkerij, die samen met de eigenaars van de teef en de reu de combinatie bespreken. De werkgroep fokkerij bestaat uit enkele ervaren fokkers die, op verzoek van ten minste twee aangesloten fokkers, door de fokkers ten hoogste eens per twee jaar door middel van een schriftelijke stemming worden benoemd. De fokadviesgroep kan uitbreiding voorstellen maar behoeft daarvoor de toestemming van de meerderheid van de fokkers door middel van een schriftelijke stemming.
- De teef- en reu eigenaar maken samen of afzonderlijk voor de combinatie een motivatie die in de Circulaire wordt gepubliceerd en die met de karakterbeschrijvingen, het advies genoemd, de HD-uitslag, de verklaring jeugd-cataractvrij, en de stambomen van de

vader- en moederhond aan de puppykopers ter beschikking worden gesteld onder vermelding van de richtprijs van de pups en eventuele beperkende voorwaarden die het koopcontract aan de puppykopers stelt. De KRING verleent geen bemiddelende rol bij de verkoop van pups indien zij, naar het oordeel van de "pupinformatie", niet in staat wordt gesteld de bovenvermelde informatie in alle openheid aan de puppykopers door te geven.

- Er wordt naar gestreefd om bij zoveel mogelijk nakomelingen onderzoek te doen om te zien in hoeverre de motivaties door de kwaliteit van de nakomelingen worden bevestigd